Aartselaar

Erfgoedplan "Solhof" 2017-2037

Rapport november 2017

Provincie Antwerpen

Colofon

Beheerplan Solhof 2017-2037

Onderzoek door de dienst Duurzaam Milieu- en Natuurbeleid, Team Studie Natuur en Landschap, in opdracht van de gemeente Aartselaar. Het betreft een herwerking van een bestaand Uitgebreid Bosbeheerplan tot een erfgoedplan.

Projectleider :
Aelvoet Isolde
Provincie Antwerpen
Koningingin Elisabethlei 22
2018 Antwerpen

Veldwerk : 2017

Uitgave van de provincie Antwerpen met als deputatie :
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter
Luk Lemmens
Ludwig Caluwé
Inga Verhaert
Bruno Peeters
Peter Bellens
Rik Röttger
Danny Toelen, provinciegriffier

Naam van het onroerend erfgoed :	"Kasteel Solhof met grachten, omgevende gronden en dreven."
Ligging :	Aartselaar
Beschermingsbesluit :	Kasteel Solhof 11/04/1984
Opdrachtgever :	Gemeente Aartselaar Baron van Ertbornstraat 1 2630 Aartselaar
Datum ter goedkeuring ingediend:	**September 2017**

Wijze van refereren: Provincie Antwerpen (2017): Beheerplan Solhof. In opdracht van de gemeente Aartselaar.

Dit rapport werd afgedrukt op 100% gerecycleerd papier

Inhoudsopgave

Inleiding 1
1. Identificatie van het onroerend erfgoed 2
1.1. Situering en eigendomsstructuur 2
1.2. Statuut van de wegen en waterlopen 4
1.3. Juridisch kader 5
1.3.1. Ruimtelijke ordening 5
1.3.2. Decreet Onroerend erfgoed 5
1.3.3. Bosdecreet en bosbeheerplan 5
1.3.4. Parkreglement 6
1.4. Ligging in speciale beschermingszones 6
1.5. Landschapsatlas 6
2. Historische nota 8
2.1. Algemene ontwikkeling en totstandkoming 8
2.2. Cultuurhistorische beschrijving 9
2.2.1. Evolutie omringende landschap 9
2.2.2. Kasteeltuin Solhof 12
2.2.3. Archeologie 13
2.3. Kaart- en fotoanalyse 13
2.4. Bouwkundig erfgoed 16
2.4.1. Kasteel Solhof 16
2.5. Landschappelijk erfgoed 20
2.5.1. Landschapstuin 20
2.5.2. Gloriëtte 23
2.5.3. IJskelder 25
2.5.4. Wandelpadennet 26
2.5.5. Zichtassen 26
2.5.6. Reliëfsverhoging 27
2.5.7. Beukenotendreef 27
2.5.8. Solhofdreef 28
2.6. Archeologisch erfgoed 28
2.7. Kenmerken beheer 29
3. Inventaris erfgoedelementen – huidige toestand 31
3.1. Omringende Landschap 31
3.2. Kasteeltuin Solhof 31
3.2.1. Bouwkundig erfgoed 32
3.2.2. Landschappelijk erfgoed 38
3.3. Beschrijving van het abiotisch milieu 54
3.3.1. Reliëf (Zie Kaart 20 UBP 2013-2033) 54

3.3.2. Hydrografie (Zie Kaart 21 UBP 2013-2033) 54
3.3.3. Bodem en geologie 55
3.4. Beschrijving van het biotisch milieu 56
3.5. Infrastructuur 57
4. Situering en beschrijving van de erfgoedwaarden 59
4.1. Gebouwenpatrimonium 59
4.2. Engelse Landschapstuin 60
4.3. Dreven 60
4.4. ZEN-erfgoed en open erfgoed 60
5. Beheervisie, beheereenheden en beheerdoelstellingen 61
5.1. Beheervisie 61
5.1.1. Visie op het dorpsgezicht en de ermee verbonden erfgoedkenmerken en/of erfgoedelementen 61
5.1.2.1. Natuur en ecologie 61
5.1.2.2. Recreatie en educatie 61
5.1.2.3. Relatie met de omgeving 61
5.2. Afbakening beheereenheden 62
5.3. Beheerdoelstellingen 62
6. Beheermaatregelen 67
6.1. Parkbos 67
6.2. Slotgracht 68
6.3. Centrale graszone met houtkant, bomengroepen, solitairen en een oeverzone (1c)68
6.4. Grasveld met solitairen (1d) 69
6.5. Boomgaard 69
6.6. Beukennotendreef 69
6.7. Solhofdreef 69
6.8. Kasteelsite en gebouwenpatrimonium 70
6.9. Volledige gebied erfgoedplan 71
7. Uitvoeringsprogramma 73
8. Opvolging en evaluatie 79
9. Referenties 81
10. Bijlagen 82
11. Kaarten ....

Inleiding

Het Solhof ligt in het oosten van Aartselaar. De westzijde van het bestand sluit aan op de bebouwde kern van de gemeente. De oostzijde grenst aan landbouwgebied met lintbebouwing. Ten noordoosten van het Solhof ligt het gemeentelijk Sportcentrum De Ark.

Het Solhof is sinds 1984 beschermd als dorpsgezicht. De bescherming (OA002288) betreft de omgeving van het kasteel Solhof (OA001124), de bijgebouwen, de omgrachting, de gronden binnen en buiten de omgrachting en de dreven. Alles is beschermd omwille van historische redenen. De ronde hoektorens en het hoofdgebouw (OA002287) van het kasteel Solhof zijn tevens beschermd als monument om reden van de historische, architecturale, stedenbouwkundige en esthetische waarde.

De bedoeling van dit beheerplan is een visie te ontwikkelen op korte en lange termijn voor het Solhof en zijn omgeving. Dit plan zal in combinatie met het al reeds bestaande Uitgebreid Bosbeheerplan Solhof 2013-2033 een praktische leidraad bieden voor het beheer van het gebied voor de komende 20 jaar.

1. Identificatie van het onroerend erfgoed

1.1. Situering en eigendomsstructuur

Het Solhof is gelegen op het grondgebied van de gemeente Aartselaar in de Baron van Ertbornstraat. Het domein heeft 4 ingangen namelijk één in de Baron van Ertborntstraat 118 (kasteelhotel Solhof), één in de Beukenotendreef en twee in de Solhofdreef waarvan één achteraan het park en één recht tegenover de Lindelei.

Het Solhof is sinds 1984 beschermd als dorpsgezicht. De bescherming (OA002288) betreft de omgeving van het kasteel Solhof, de bijgebouwen, de omgrachting, de gronden binnen en buiten de omgrachting en de dreven. Alles is beschermd omwille van historische redenen. De ronde hoektorens en het hoofdgebouw (OA002287) van het kasteel Solhof zijn tevens beschermd als monument om reden van de historische, architecturale, stedenbouwkundige en esthetische waarde. In het beschermingsbesluit zijn geen extra beschermingsmaatregelen of verbodsbepalingen opgenomen met betrekking tot het Solhof. Bijlage 1 geeft de juiste afbakening van de bescherming weer. Bijlage 2 geeft het beschermingsbesluit weer.

Daar de dreven rond het Solhof deel uitmaken van en benoemd worden in het beschermingsbesluit worden de volledige dreven (beide zijden) van de Solhofdreef en de Beukenotendreef mee opgenomen in dit beheerplan. Het projectgebied waarvoor dus een beheerplan wordt opgesteld is 10,53 ha groot volgens GIS. Het beschermde dorpsgebied op zich is 10,14 ha groot volgens GIS.

De gemeente Aartselaar heeft in juli 2017 een uitbreiding van de bescherming, zodat ook de dreven tot de bescherming zouden behoren, aangevraagd bij het Agentschap onroerend Erfgoed.

Kaart 1 Overzicht Kadasterplan geeft een overzicht van alle betrokken percelen binnen dit beheerplan weer.

Dit beheerplan heeft betrekking op de percelen 436 F, 415 B, 425 D, 427, 434, 426 F, 435 B, 426 G, 437 E, 436 K, 425 M, 409 S, 413 C, 429 A, 430 A, 428, 435 K, 425 P, 413 B, 409 M, 425 K, 435 F, 433 E, 433 H, 433 M, 433 N, 409 T, 409 N, 437 D, 437 C, 436 H en 436 G.
Hiervan maken het perceel 415 B en delen van 409 M en 435 F geen deel uit van het beschermd onroerend erfgoed.

Onderstaande tabel (Tabel 1) geeft de kadastrale gegevens uit de kadastrale legger 2015 (zie ook bijlage 3) weer.

Adres Perceel	**Aard**	**Afdeling**	**Sectie**	**Kadas-ternr**	**Grootte (m²)**	**Eigenaar**
Percelen binnen het Beschermd dorpsgezicht						
SOLHOFDREEF	WOESTE GR.	Aartselaar 1 AFD	C	0436 F	415	Gemeente
SOLHOF	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0425 D	490	Gemeente
SOLHOF	PARK	Aartselaar 1 AFD	C	0427	6995	Gemeente
SOLHOF	BOUWLAND	Aartselaar 1 AFD	C	0434	14015	Gemeente
SOLHOFDR	TUIN	Aartselaar 1 AFD	C	0426 F	8350	Gemeente
SOLHOF	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0435 B	475	Gemeente
SOLHOFDR	TUIN	Aartselaar 1 AFD	C	0426 G	620	Gemeente
SOLHOF	BOS	Aartselaar 1 AFD	C	0437 E	2516	Gemeente
SOLHOF	BOUWLAND	Aartselaar 1 AFD	C	0436 K	7997	Gemeente

BARON VAN ERTBORNSTR	TUIN	Aartselaar 1 AFD	C	0425 M	842	Gemeente
SOLHOFDR	TUIN	Aartselaar 1 AFD	C	0409 S	9769	Gemeente
SOLHOF	BOOMG.HOOG	Aartselaar 1 AFD	C	0413 C	4605	Gemeente
SOLHOFDR	TUIN	Aartselaar 1 AFD	C	0429 A	1883	Gemeente
SOLHOFDR	TUIN	Aartselaar 1 AFD	C	0430 A	4736	Gemeente
SOLHOF	VIJVER	Aartselaar 1 AFD	C	0428	6115	Gemeente
SOLHOF	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0435 K	979	Gemeente
BARON VAN ERTBORNSTR	BOS	Aartselaar 1 AFD	C	0425 P	236	Gemeente
BARON VAN ERTBORNSTR	BOOMG.HOOG	Aartselaar 1 AFD	C	0413 B	520	Ennerfelt en rechthebbenden
SOLHOFDR	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0409 M (deels)	3016	Ennerfelt en rechthebbenden
BARON VAN ERTBORNSTR	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0425 K	1852	Ennerfelt en rechthebbenden
SOLHOFDR	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0435 F (deels)	4927	Ennerfelt en rechthebbenden
BARON VAN ERTBORNSTR 118	HUIS	Aartselaar 1 AFD	C	0433 E	145	Vennootschap / Residentie Hotel
BARON VAN ERTBORNSTR 122	HAND/HUIS	Aartselaar 1 AFD	C	0433 H	365	Vennootschap / Residentie Hotel
BARON VAN ERTBORNSTR +118	HIST. GEB	Aartselaar 1 AFD	C	0433 M	3645	Vennootschap / Residentie Hotel
BARON VAN ERTBORNSTR 120	HOTEL	Aartselaar 1 AFD	C	0433 N	1738	Vennootschap / Bermaso
SOLHOFDR 35	HUIS	Aartselaar 1 AFD		0409 T	6788	Vennootschap / Brunim
SOLHOFDR 33	HUIS	Aartselaar 1 AFD	C	0409 N	1600	Dewachter I.P.
SOLHOFDR 29	HUIS	Aartselaar 1 AFD		0437 D	1022	Benedictus L.I. & Boulade M.H.
SOLHOFDR 27	HUIS	Aartselaar 1 AFD		0437 C	800	Van Gelder T.A.
SOLHOFDR 25	HUIS	Aartselaar 1 AFD		0436 H	2391	Collin J.A.
SOLHOFDR 23	HUIS	Aartselaar 1 AFD		0436 G	2557	Van Den Eede P.V. & Vanwinkel J.M.
Percelen buiten het Beschermd dorpsgezicht						
SOLHOFDREEF	WOESTE GR.	Aartselaar 1 AFD	C	0415 B	186	Gemeente
SOLHOFDR	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0409 M (deels)		Ennerfelt en rechthebbenden
SOLHOFDR	WEG	Aartselaar 1 AFD	C	0435 F (deels)		Ennerfelt en rechthebbenden
Totaal Oppervlakte Projectgebied volgens kadaster:					102590 m²	

Tabel 1: gegevens kadastrale legger 2015

Kaart 2 Overzicht eigendomstoestand geeft een overzicht van de eigendomstoestand weer.
Het overgrote deel van de percelen is eigendom van de gemeente Aartselaar. Het werd definitief aangekocht in 1985.
Enkel de percelen met de gebouwen van het hotel en de huiskavels zijn privé-eigendom.

Voor wat de eigendomstoestand van de Solhof- en de Beukenotendreef betreft zie volgend hoofdstuk 1.2 Statuut van de wegen en waterlopen

1.2. Statuut van de wegen en waterlopen

In en om het Solhof zijn geen waterlopen aanwezig. Er is een slotgracht aanwezig rondom het kasteel.

Er loopt een voetweg (chantier nr.21) doorheen het openbaar park "Solhof". Deze weg is opgetekend in de atlas der buurtwegen (zie figuur 1).

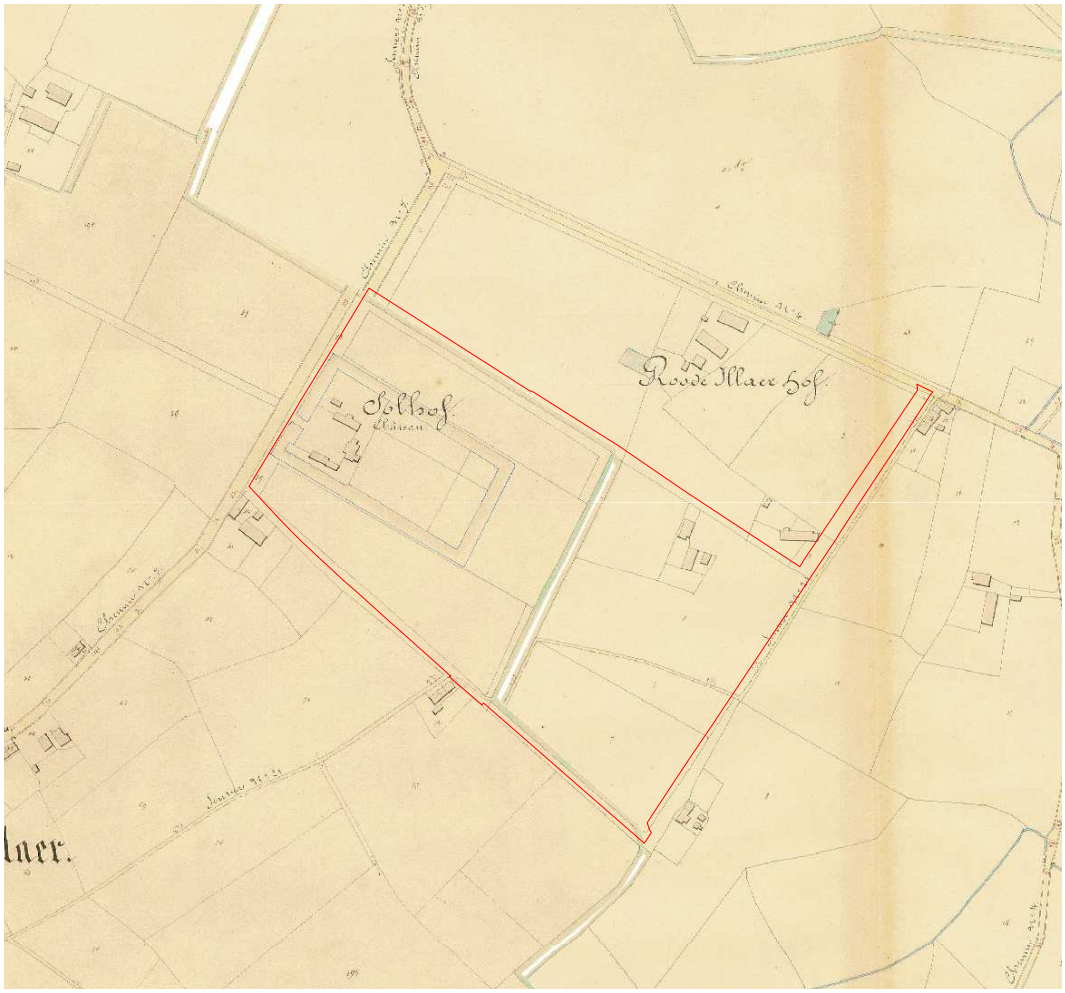

Figuur 1: Atlas der Buurtwegen 1843-1845

Rond het Solhof lopen de Solhofdreef en de Beukenotendreef. Beiden zijn volgens het kadaster privé-eigendom van de erfgenamen van Ludwine Rosalie De Borrekens. De Beukenotendreef is een onverhard pad en de Solhofdreef is een verharde toegangsweg. Beide dreven bieden toegang tot het Solhof. Ondanks het feit dat beide dreven tot het privé-patrimonium van de erven de Borrekens behoren, is de gemeente verantwoordelijk en van rechtswege aansprakelijk voor het onderhoud ervan. Dit omdat de gemeente van oudsher daden van beheer en onderhoud in beide dreven heeft gesteld (aanleg en onderhoud van nutsinfrastructuur, wegen en rioleringen; aanplanting en onderhoud van de bomen…).

Ten westen van het gebied ligt de Baron Van Ertbornstraat. Deze weg is een lokale verbindingsweg en biedt via het kasteelhotel Solhof toegang tot het parkbos.

1.3. Juridisch kader

1.3.1. Ruimtelijke ordening

Het projectgebied is volgens het gewestplan hoofdzakelijk in parkgebied gelegen. Dit parkgebied grenst aan woongebied, woongebied met een landelijk karakter en landschappelijk waardevol agrarisch gebied. Kaart 3 geeft dit weer.
Er zijn geen BPA's of gemeentelijke RUP's van toepassing op het Solhof of in de omgeving.

1.3.2. Decreet Onroerend erfgoed

Het decreet Onroerend Erfgoed vervangt sinds 1 januari 2015 het Monumentendecreet van 1976, het Archeologiedecreet van 1993 en het Landschapsdecreet van 1996.

Volgende elementen worden via het nieuwe decreet geregeld:

- Archeologie wordt beter geïntegreerd in projecten.
- Steden en gemeenten kunnen meer verantwoordelijkheid en inspraak krijgen.
- Onroerend erfgoed wordt geïntegreerd in de procedures van ruimtelijke ordening, bos, natuur en milieu.
- Verdere digitale ontsluiting van het onroerend erfgoed.
- Een verbeterde en gemoderniseerde handhaving, niet alleen gerechtelijk, maar ook administratief.

Het nieuwe decreet voorziet voor de eigenaars van een beschermd onroerend goed enerzijds in een onderzoekspremie voor de opmaak van een beheerplan en anderzijds in een erfgoedpremie voor de uitvoering van werkzaamheden, beheermaatregelen of diensten uit een goedgekeurd beheerplan.

Meer info: www.onroerenderfgoed.be

1.3.3. Bosdecreet en bosbeheerplan

De wettelijke bepalingen over het bosbeheerplan vinden hun basis in het Bosdecreet van 13 juni 1990. Met name artikels 43-47 van het Bosdecreet leggen regels vast voor het bosbeheerplan. In uitvoering van de bepalingen in het Bosdecreet heeft de Vlaamse Regering een reeks nadere regels vastgesteld in verband met het bosbeheerplan. Die zijn te vinden in het besluit van de Vlaamse Regering van 27 juni 2003 betreffende de beheerplannen van bossen.
Momenteel werkt ANB een nieuw beheerplan uit. Dit plan zal het bosbeheerplan, het natuurbeheerplan en het harmonisch park- en groenbeheerplan op termijn vervangen. We zitten nu in een overgangsperiode. Bestaande goedgekeurde bosbeheerplannen blijven gelden.
In het kader van bovenstaande wetgeving is er in 2013 reeds een Uitgebreid Bosbeheerplan (UBP) opgesteld voor het Solhof. Dit goedgekeurde beheerplan loopt van 2013 tot 2033. Het heeft betrekking op de percelen aangeduid in onderstaande figuur 2 maar ook over de slotgracht, grasvelden, dreven en boomgaard zijn er uitspraken gedaan.

Het opstellen van dit (erfgoed)beheerplan moet gezien worden als een aanvulling op het bosbeheerplan. Alle beheerdoelstellingen en - maatregelen uit het bosbeheerplan blijven van kracht. Nieuwe doelstellingen en maatregelen, opgesteld binnen dit (erfgoed)beheerplan, zullen niet in conflict treden met de doelstellingen en maatregelen uit het eerder opgestelde bosbeheerplan.

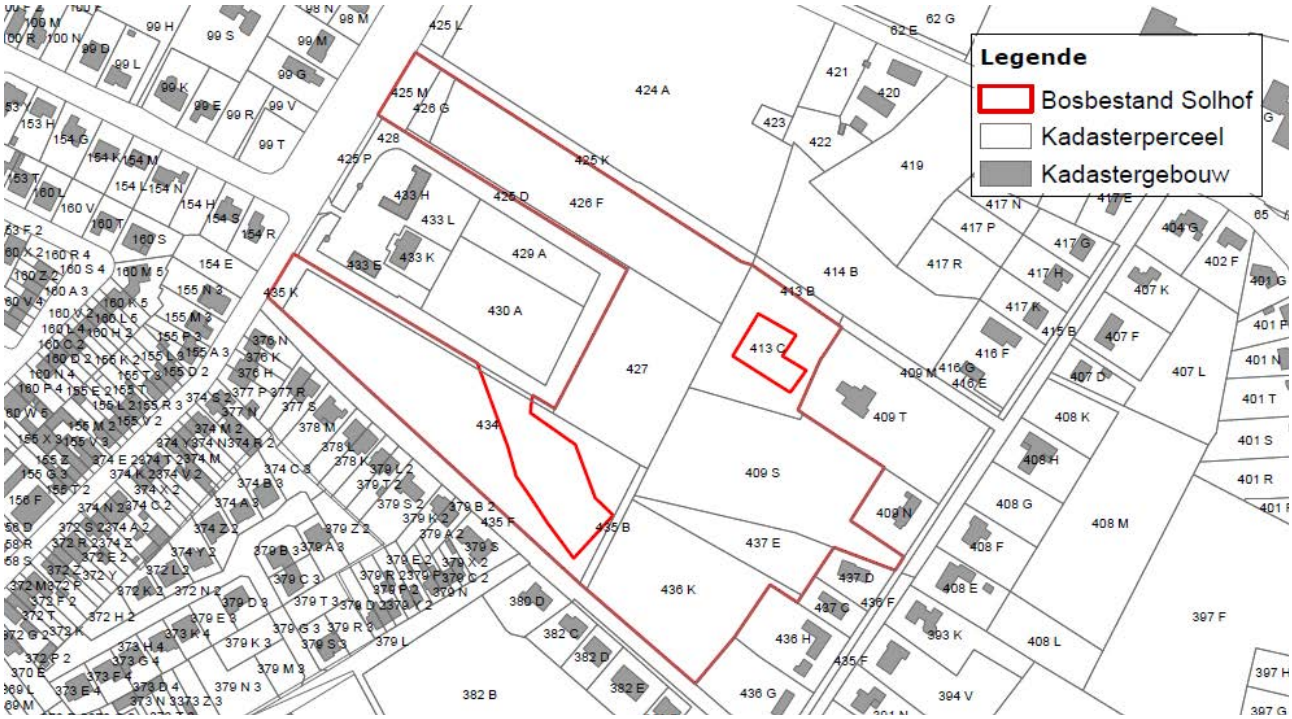

Figuur 2: Uittreksel uit het Uitgebreid Bosbeheerplan "Solhof" 2013-2033. (Kadaster (2009, FOD Financiën))

1.3.4. Parkreglement

In het kader van de opmaak van het "UBP Solhof 2013-2033" is er een toegankelijkheidsregeling opgesteld voor het voor publiek toegankelijke parkdeel. In dit reglement werden honden niet toegelaten binnen het Solhof. Dit is in 2017 aangepast zodat honden, weliswaar aan de leiband, toch toegelaten worden binnen het openbare park.
Bijlage 4 geeft de aangepaste toegankelijkheidsregeling weer. Bijlage 5 geeft de toegankelijkheidskaart uit het UBP weer.

1.4. Ligging in speciale beschermingszones

Het projectgebied ligt niet in een Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied, Ramsar- of VEN-gebied.
Het Solhof maakt wel deel uit van een aangeduide ankerplaats (Zie hiervoor item 2.4 Landschapsatlas).
De bescherming als dorpsgezicht (OA002287) en de beschermde monumenten (OA002287), beiden sinds sinds 11/04/1984, werden reeds vermeld onder hoofdstuk 1.1 Situering.

1.5. Landschapsatlas

In 2001 verscheen de 'Atlas van de relicten van de traditionele landschappen', opgemaakt door de afdeling Monumenten en Landschappen (Hofkens & Roosens, 2001). Dit document, ook landschapsatlas genoemd, is een historische momentopname van de Vlaamse landschappen op het einde van de 20ste eeuw. Het is een inventarisatie die moet leiden tot een streekgerichte aanpak van de landschapszorg. Bij het samenstellen van deze atlas werd gelet op zowel natuurwetenschappelijke, historische of esthetische en sociaal-culturele waarde van het landschap. Vanuit deze landschapsstudie kunnen op termijn aangeduide gebieden beschermd worden als landschap. In de atlas wordt gebruik gemaakt van verschillende gegevenstypes. Zo worden er relictzones, punt- en lijnrelicten weergegeven, zie hiervoor kaart 4. Tevens worden ankerplaatsen weergegeven, dit kan je zien op kaart 5.

1. Identificatie van het onroerend erfgoed

Het Solhof is gelegen in de Relictzone Kasteeldomeinen Z-ZO Antwerpen en randgemeenten (R10082). Binnen deze zone is het wenselijk om de kasteeldomeinen en de nog bestaande aanpalende landelijke omgeving te behouden en te vrijwaren van verdere bebouwing(sdruk).

Kasteel Groeningenhof (P10447) en Kasteel Solhof (P10446) zijn tevens aangeduid als puntrelicten.

Binnen deze relictzone ligt de ankerplaats Domein Groeningenhof en Solhof met omgeving (A10030). Dit object is niet beschermd maar wel vastgesteld.
Deze relictzone is aangeduid omwille van historische redenen omdat de structuur en opbouw van de kasteeldomeinen binnen een landelijke omgeving met nog een aantal kleine landschapselementen redelijk gaaf bewaard zijn gebleven. Echter ten gevolge van de steeds toenemende bebouwing langsheen de randen, ligt deze ankerplaats volledig ingesloten. Het gebied verder vrijwaren van verkaveling en bebouwing is essentieel om het typisch landelijk karakter rond de kasteeldomeinen te bewaren.
De Ankerplaats op zich is aangeduid omdat het landschap wordt gevormd door drie kasteeldomeinen (Groeningenhof/Kontichshof, Lillaarschans/Lillaarhoeve en het "Solhof") omgeven door een relatief gaaf bewaarde landelijke omgeving rond de Mandoerse beek. De open ruimte binnen de perimeter van de ankerplaats is hoofdzakelijk in landbouwgebruik.
Naast deze drie kastelen liggen binnen de ankerplaats verschillende hoeven en omringende landbouwgronden. Het kan gekarakteriseerd worden als een coulissenlandschap en in het zuiden de Pannenbossen met rabatten.

2. Historische nota

2.1. Algemene ontwikkeling en totstandkoming

Kasteel Solhof wordt voor het eerst vermeld in de 15de eeuw en is ook terug te vinden op de kabinetskaart van de Ferraris (1771-1777). Het oorspronkelijke hof van plaisantie wordt in de 19de eeuw vervangen door een neoclassicistisch kasteel binnen een rechthoekige omgrachting. Het hoofdgebouw wordt in 1992 afgebroken en licht gewijzigd heropgebouwd als hotel.

De heerlijkheid Heysselaer of Yckele wordt reeds in de 15de eeuw[1] vermeld. Haar zetel, het Solhof of "den Choolhof[2]", wordt reeds in 1414 vermeld. Het domein bestond uit een lustgoed en twee hoeven genaamd "Groote Grippe" en "Mastboom". Vermoedelijk wordt er rond 1550 een huis van plaisantie genaamd "'t hoff van Ysselaer" opgericht. De huidige omgrachting en hoektorens zijn hier een overblijfsel van.
Tussen 1564 en 1572 wordt het domein aanzienlijk vergroot en vernieuwd. Volgens sommige bronnen[3] wordt de heerlijkheid hier pas opgericht. In 1748 wordt een nieuw kasteel opgericht. In 1837 worden het kasteel en het domein door de familie van Ertborn vergroot. Foto's 1 en 2 geven mogelijke voorstellingen van de ingang van het kasteel rond deze tijd.

Foto 1: Ingang Solhof 1780
(Bron: Heemkundige kring Aartselaar)

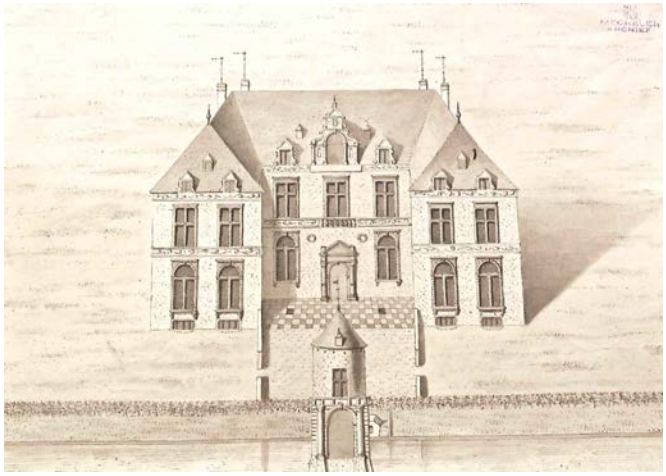

Foto 2: Solhof ca. 1840,
Gewassen tekening A. Van den Eynde
(Bron: Het soete buitenleven, 2013. Baetens R. et all)

Eind 19de eeuw wordt er een nieuw kasteel met koetshuis en een conciërgewoning met stallingen in neoclassicistische renaissancestijl opgericht door de familie de Borrekens. Het huidige koetshuis, de conciërgewoning en stallingen zijn tot op vandaag bewaard.
In 1992 wordt het hoofdgebouw afgebroken en licht gewijzigd terug opgebouwd als hotel. De conciërgewoning en stallingen zijn in dezelfde periode gestript en ingericht als restaurant.

Vanaf de 15de tot de 20ste eeuw kent het goed verschillende privé-eigenaren. Achtereenvolgens van de Wouwere (1414), Micault (1555), de familie del Rio (1561), van Panhuys (1579), familie Campomenoso (1614), de Grove (1754)[4], van Hencxthoven (1780), Gilbert van Ertborn

---

[1] *Volgens J.B. Stockmans*
[2] *Natuurleerpadborden Natuurpunt*
[3] *zie Recueil des bulletins, afhankelijk van het feodaal hof van Mechelen. * [THYS A.], Le château de Solhof d'Aertselaer, in Recueil des bulletins de la propriété publiés par le journal l'Escaut d'Anvers pendant le cours de l'annee 1890, Antwerpen, 1891, p. 96- 100.*
[4] *Inventaris van de familiearchieven de Crane d'Heysselaer/A Bousse*
http://search.arch.be/eadsearch/inventaris/index/taal/dut/rubriek/Y1/eadid/BE-A0511_107675_105783_DUT/inventarisnr/I107675105783279/level/file#c:2.c:1.c:30

(1837), familie de Borrekens (1896) en als laatste de heer Nyssens (1955), een tabakshandelaar.
Na de dood van de tabakshandelaar Nyssens besluit de gemeente in 1984 tot aankoop van het domein. In 1990 worden de gebouwen aan een hotelketen verkocht.

2.2. Cultuurhistorische beschrijving

2.2.1. Evolutie omringende landschap

De wisselwerking tussen natuur (land) en cultuur (mens) bepaalt het uitzicht van een landschap. Het zijn de opeenvolgende aanpassingen die de mens maakt op het natuurlijke milieu die het landschap gaan bepalen. Hoe meer aanpassingen er gebeuren in tijd en ruimte, hoe minder samenhangend het actuele landschap er zal uitzien.

Het landschap rond het Solhof is voornamelijk gevormd door de aanwezigheid van 3 kasteeldomeinen (zie figuur 3). Het betreft het Groeningenhof/Kontichshof, een waterkasteel omgeven door een omhaagd landschapspark, De Lillaarschans/Lillaarhoeve, een neoclassicistich kasteel met ovale omgrachting en beboomd park, en het Solhof. De belangrijkste wegen rond en naar de kasteeldomeinen zijn voorzien van dreefbeplantingen maar ook minder belangrijke wegen zijn voorzien van bomenrijen. Tussen de kasteeldomeinen liggen verschillende hoeven met bijhorende landbouwgronden en de kronkelende Mandoerse beek. De kleinschalige landbouwpercelen zijn veelal van elkaar gescheiden door bomenrijen of houtkanten. Sporadisch zijn er rabattenbossen aangelegd. Al deze elementen samen geven aanleiding tot een coulissenlandschap.

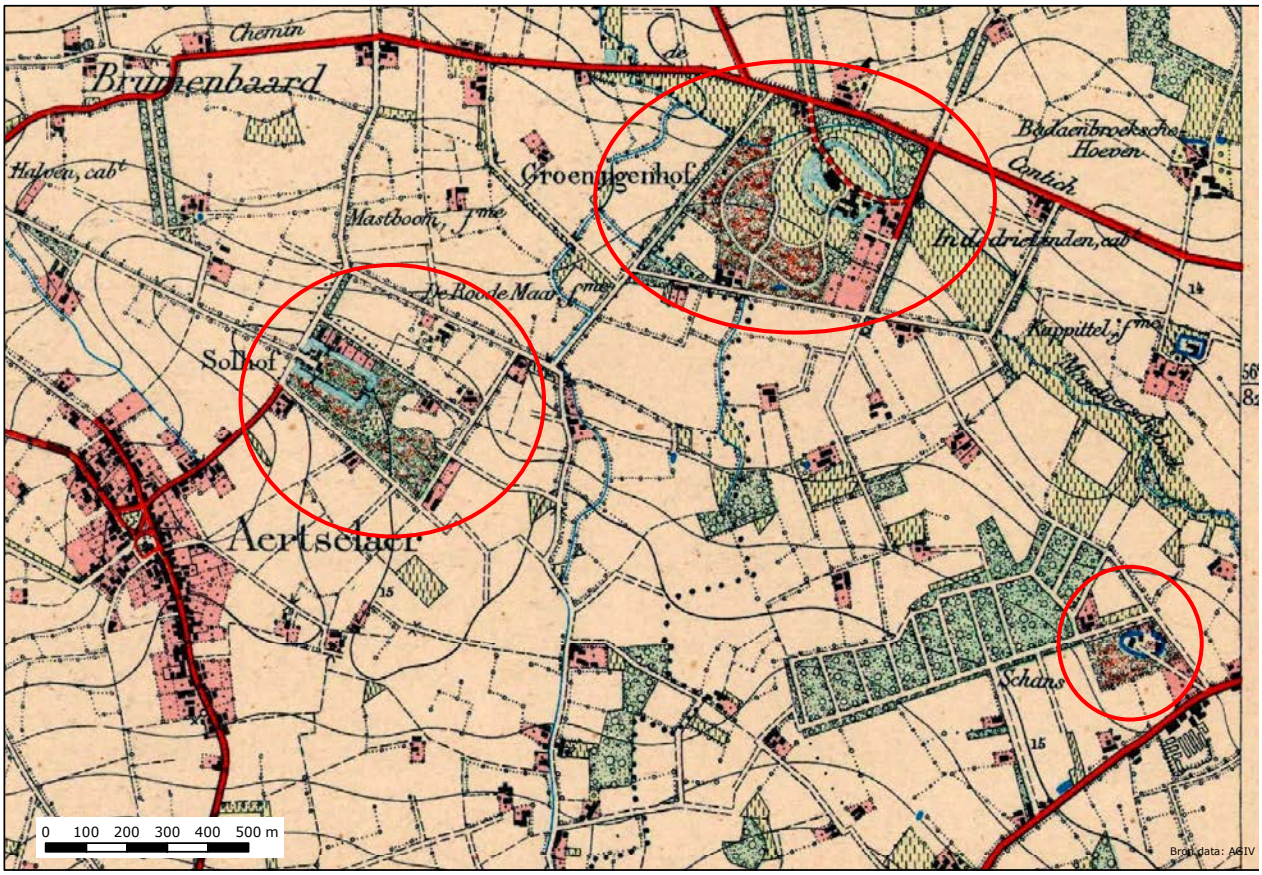

Figuur 3: Militair Geografische Kaart 1879

Aartselaar heeft lang voornamelijk agrarische- en hoveniers-activiteiten gekend waardoor bovenstaand beschreven landschap lange tijd min of meer stabiel is gebleven. Vanaf de jaren 1960 komt daar beetje bij beetje verandering in door een toenemend aantal verkavelingen. Er is zelf even sprake geweest om het volledige domein te verkavelen en er waren zelf plannen om tot in de slotgracht te bouwen maar die zijn gelukkig niet doorgegaan. Enkel in het oosten van het park worden 5 woningen gebouwd en ondanks de vele verkavelingen in de omgeving van het Solhof en de andere kasteeldomeinen is het open landbouwgebied tussen de domeinen grotendeels bewaard gebleven. Deze open ruimte wint aan belang gezien een steeds toenemende bebouwingsdruk. (Lucht) foto's 3 en 4 geven een beeld van de toenemende verkavelingen tussen 1948 en 2001. Foto 5 toont dat dit de laatste 10 jaar is gestabiliseerd.

Foto 3: Luchtfoto 1948 (Bron: https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/)

Foto 4: Luchtfoto 2001(Bron: https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/)

Foto 5: Luchtfoto 2014

Intermezzo gebeurtenis:
Op 31 augustus 1943 om 3u55 's morgens stort er een vliegtuig neer nabij het kasteel Solhof[5]. *Uit de richting van Duitsland komt in snelle vaart en niet zeer hoog een vliegtuig aangevlogen. Het vliegtuig vat vuur en zwenkt naar rechts boven het dorp. Naargelang er meer vlammen uitslaan daalt het zeer snel en raakt de bomen van het kasteel Solhof. Met één der vleugels raakt het dan een boom van de (Beukenoten)dreef naast het kasteel en slaat het te pletter tegen de grond.*[6]
Het betreft een zware nachtbommenwerper type viermotorige Halifax B. MK (Engeland), de op één na beste bommenwerper in die tijd (Foto 6). Er komen 7 bemanningsleden om het leven.

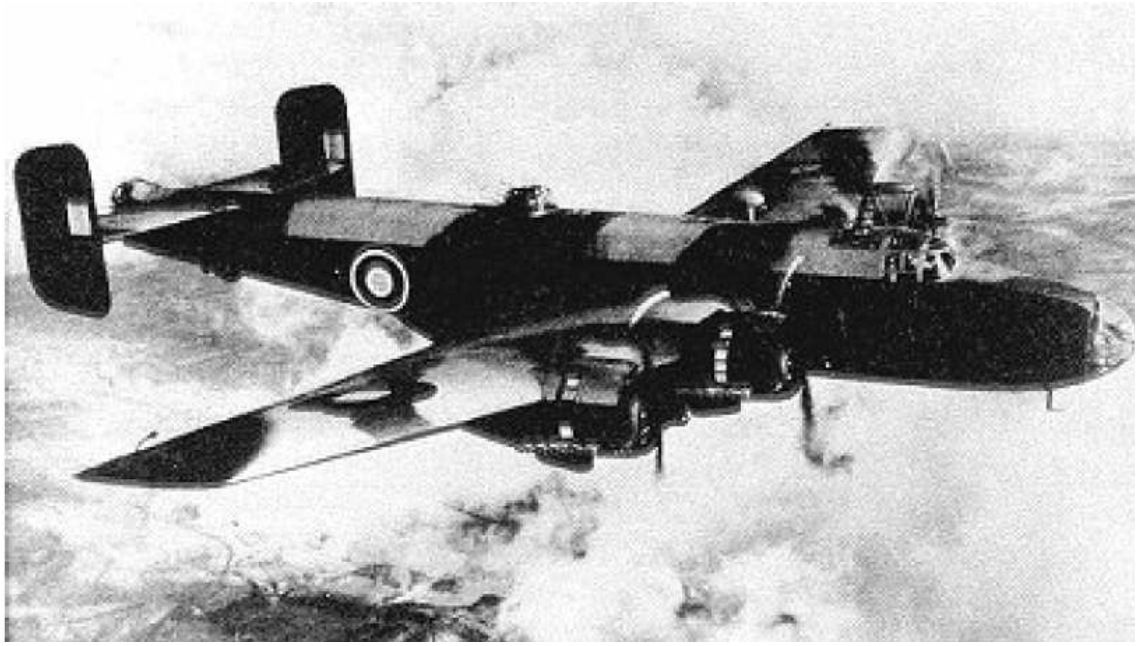

Foto 6: Nachtbommenwerper type viermotorige Halifax B. MK (Engeland)

[5] *Naar een artikel van Biesemans B. uit het tijdschrift van de Heemkundige kring 2007(2)*
[6] *Getuigenverslag door Flor Marivoet (†1983), gepassioneerd heemkundige en stichtend voorzitter Heemkundige Kring Aartselaar.*

2.2.2. Kasteeltuin Solhof

Bij lusthoven transformeert elke nieuwe eigenaar over het algemeen het lusthofgedeelte naar zijn eigen smaak en de geldende modegrillen. Veelal wordt daarbij vooral het pleziertuingedeelte uitgebreid ten koste van omringende landbouwgronden maar bij het Solhof is dit beperkt gebleven.
De gronden van het lusthof "Solhof" zelf zijn dus nooit echt heel groot geweest maar de omliggende 2 pachthoeven en de bijhorende (opbrengst- of landbouw-) gronden bereikten tegen de 2de helft van de 19de eeuw toch 51 ha en 44 ca[7].

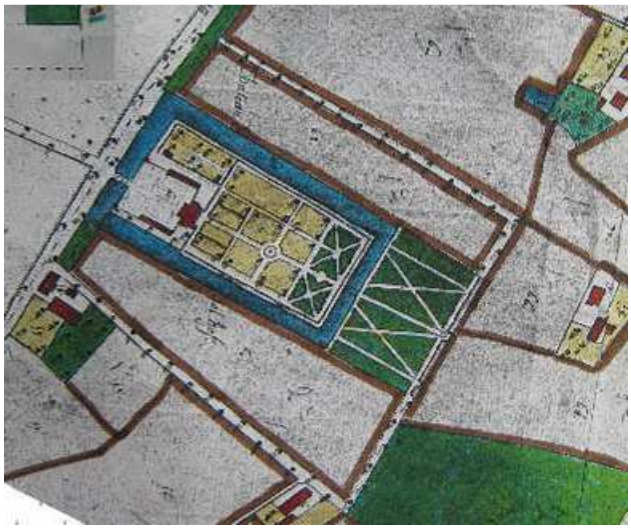

Figuur 4: Detail kaart Gigault 1806 (Heemkundige kring)

Uit de eerste beschikbare weergaven op kaart (zie figuur 4 en kaarten 6 en 7: Ferraris (1777) en Gigault (1806)) kan men aannemen dat de tuin oorspronkelijk is aangelegd in een Renaissancestijl. Zij bestaat uit enkele geometrische perken binnen een omgrachting. Het merendeel van de perken worden ingevuld door bloemen, groenten en kruiden. Slechts 2 kleine geometrische perken bos liggen nog net binnen de walgracht en 2 grotere geometrische perken bos liggen net buiten de walgracht. Binnen elk perk staat er op elk hoekpunt een boom.

Volgens literaire bronnen is de strakke tuin omgevormd tot een lusttuin in Engelse landschapsstijl ergens tussen 1850 en 1880 wanneer het Solhof eigendom van de familie van Ertborn is. Meer en meer wordt inspiratie gezocht in de natuur waarbij een tuin onregelmatig hoort te zijn met een hoge natuurlijke variatie en waarbij contrasten aanleiding geven tot een verrassend geheel en een schijnbaar oneindig domein. Ook in België wint deze Engelse tuinmode aan belang. Veelal vormt deze Engelse tuin een nieuwe invulling of uitbreiding op een bestaand regelmatig geheel. Terzelfdertijd neemt de zoektocht naar uitheemse bomen en planten toe. Dit is voor het Solhof niet anders geweest. Welke landschapsarchitect het Solhof omvormde is bij de heemkundige kring onbekend.

Na de veranderingen bestaat de tuin uit een grasvlakte met zicht op (een deel van) de vijver, afgezoomd met solitaire bomen of groepen van bomen. Paden zijn aangelegd op enige afstand van de kasteelgracht. Achter de kasteelgracht gaat de vegetatie over in een parkbos. De voornaamste boomsoorten zijn beuk, zomereik, linde, plataan, esdoorn, tamme kastanje en Amerikaanse eik. Verder vind je enkele typische parkexoten zoals een tupeloboom en een levensboom en ook minder typische soorten waaronder een varenbeuk en een kroesbeuk.

Waarschijnlijk zijn de gloriëtte en de ijskelder ook in deze periode aangelegd waardoor het domein nu van alles is voorzien. Er zijn lustvijvers, lustgronden en plantaties, een moestuin en boomgaard omringd door bossen en dreven. De tuin wordt onderhouden door boswachters en hoveniers die rond het kasteel wonen[8]. Correcte uitspraken hierrond zijn echter moeilijk te doen daar de literatuurbronnen en het kaartmateriaal niet 100% matchen. Er treden wel degelijk veranderingen op maar niet alle elementen uit de landschapstuin vandaag de dag nog aanwezig kunnen gesitueerd worden op onderstaande historische kaarten (zie figuren 5,6 en 7).

[7] *Versleypen R. & Vab der Auwera M. (1987). Aartselaer 1800-1900*
[8] *Versleypen R. & Vab der Auwera M. (1987). Aartselaer 1800-1900*

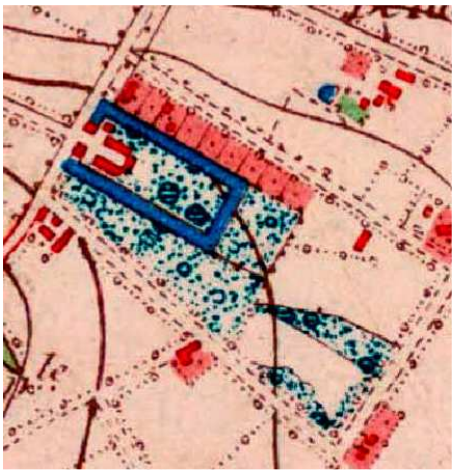
Figuur 5: MGI 1863

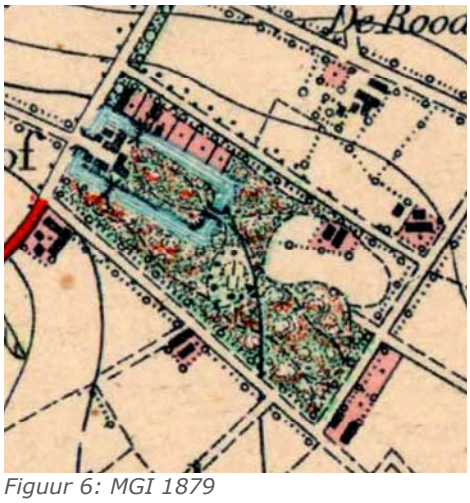
Figuur 6: MGI 1879

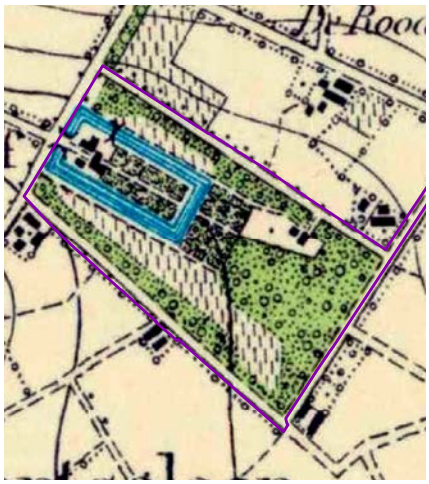
Figuur 7: MGI 1922

Na aankoop van het Solhof in 1984, herstelt de gemeente het oorspronkelijke wandelwegennet, zonder gebruik te maken van vreemde materialen[9].
Na verkoop van de gebouwen in 1990, blijft de landschapstuin eigendom van de gemeente. Deze ondergaat aanpassingen, doch de basisstructuur blijft bewaard, net als de ijskelder, de omgrachting en enkele bruggetjes.

Bijlage 6 geeft een voorstelling van bovenstaande kaarten en het landschappelijk erfgoed vandaag de dag aanwezig.

2.2.3. Archeologie

Op vlak van archeologie zijn er enkele vondsten gedaan in de omgeving van het Solhof. Zo zijn er in 1977 Romeinse bewoningssporen (paalsporen) en een Romeinse waterput aangetroffen langs de Groeningenlei tegenover Hoeve Lindekens. In de jaren 1980 is er in de omgeving ook nog een Romeinse woonlaag vastgesteld tijdens een werfcontrole. Vermoedelijk is er ter hoogte van het toponiem Eikeboom op de rug tussen de Edegemse beek en de Mandoerse Beek ook een Romeinse nederzetting aanwezig.

2.3. Kaart- en fotoanalyse

Historische kaarten bieden interessante info over het landgebruik en de toestand van het gebied en zijn omgeving doorheen de geschiedenis. Omdat de kaarten telkens een momentopname zijn van een bepaalde periode is het vaak gissen naar de evoluties tussen de verschillende tijdstippen die de kaarten weergeven en kunnen de zichtbare veranderingen niet exact gedateerd worden.

Een precieze datering van het landgebruik op de historische kaarten is meestal ook niet mogelijk. De kaarten werden opgemeten, aangemaakt, herzien en gedrukt over een lange periode. Het weergegeven landgebruik kan daarom niet duidelijk aan een bepaald jaartal verbonden worden, maar situeert zich eerder in de ruimere periode rond de aangegeven jaartallen. Hiermee dient rekening gehouden te worden bij onderstaand overzicht.

Ferraris (1777) (zie kaart 6)
Op deze kaart is het Solhof reeds weer gegeven. Er is te zien dat het studiegebied voornamelijk uit landbouwgrond bestaat. De Solhofdreef is reeds deels waar te nemen. In de onmiddellijke omgeving staan enkele hoeves omgeven door landbouwgrond met hagen of bomenrijen.

[9] *Wandelbrochure Natuurpunt*

Gigault (1806) (zie kaart 7)
Deze kaart geeft in grote mate van detail het toenmalige kasteel en de omgeving weer. De structuur van de tuin binnen de omgrachting bestaat hoofdzakelijk uit geometrische perken met moestuinen. Op het einde van de toenmalige tuin liggen 2 kleine geometrische perken bos nog net binnen de walgracht en 2 grotere geometrische perken bos net buiten de walgracht. Dit is een tuin aangelegd in Renaissancestijl uit de 17e eeuw. Ondertussen staat een deel van de Beukenotendreef aangegeven op de kaart en is duidelijk te zien dat beide dreven het toenmalige terrein omsluiten. Tevens geeft de kaart aan dat de zuidwestelijke hoek van het studiegebied toen bebost was. Langsheen de Beukenotendreef is een boerderij waar te nemen binnen het studiegebied.

Vandermaelenkaart (1854) (zie kaart 8)
Deze kaart geeft nagenoeg dezelfde situatie maar met veel minder detail weer. Het stuk bos in het zuidwesten van het studiegebied is afgenomen tot een kleine spie. Verder is het wegenpatroon verder uitgebreid. Voor het eerst is de voetweg (chantier nr.21) op de kaart te zien.
De kadastrale reductiekaart uit 1850 geeft aan dat de structuur van de kasteeltuin hetzelfde is als ten tijde van Gigault.

Militair Geografische Kaart (MGI) (1863) (zie kaart 9)
Hier is te zien dat de toenmalige kasteeltuin (binnen en een stukje buiten de walgracht) samen met een bijkomend stuk ten zuiden van het kasteel aan het verbossen zijn. Het stukje bos in het zuidoosten van het huidige bosperceel is terug aan het uitbreiden. Tevens is te zien dat de moestuin zich verplaatst heeft ten noorden van de walgracht en dat de Beukenotendreef is verlengd. Het stratenpatroon geeft aan dat het domein is uitgebreid tot een rechthoekig geheel binnen de Solhofdreef, Beukenotendreef en de Baron van Ertbornstraat. De boerderij grenzend aan de Beukenotendreef is voor het eerst opgenomen in het eigenlijke domein Solhof.

Militair Geografische Kaart (MGI) (1879) (zie kaart 10)
Dit is de eerste kaart waarop elementen van een tuin in Engelse landschapsstijl zijn waar te nemen. Deze stijl wordt gekenmerkt door uitgestrekte, vaak heuvelachtige gazons met afgeronde randen, de aanwezigheid van doolhoven en slingervormige paden, waterlopen met bruggetjes, vijvers, doorzichten, verspreide bosschages, bossen en klassieke beelden en tempels. De geometrische patronen en rechte lanen worden verlaten en vervangen wat duidelijk op de kaart is waar te nemen. Voor het eerst zijn ook de 3 bruggen over de slotgracht weergegeven op de kaart. De uitgestrekte grasvelden van deze stijl ontbreken hier, de tuin lijkt op een aaneengesloten parkbos bestaande uit struikformaties met opgaande bomen. Enkel ten zuidoosten van de walgracht ligt een klein, rond grasveld omzoomd met bomen. De boerderij blijft bestaan, ze bezit nog een tuin met houtkant en is opgenomen in het groter geheel van het domein. We zien kronkelende wandelpaden ontstaan. Dit is de periode en tuinstijl waarbinnen koel- of ijskelders geïntegreerd worden in de tuin, de ijskelder die vandaag de dag nog aanwezig is in het Solhof is echter niet waar te nemen op de kaart.

Militair Geografische Kaart (MGI) (1922) (zie kaart 11)
Zo een 40 jaar later is terug een strakkere structuur te zien. We zien dat het oude tuingedeelte terug uit vierkante blokken is opgebouwd. Ten zuiden en ten noorden van de walgracht zijn 2 grote grasvlaktes ontstaan, de moestuin is verdwenen en het aandeel bos is verder toegenomen. Paden en perkgrenzen zijn terug recht getrokken.
Is dit mogelijk een revival van de regelmatig-geometrische Franse tuinstijl die eind 19e eeuw de kop opstak of was het domein niet meer toegankelijk toen het in het bezit was van de families van Ertborn en de Borrekens? De Topografische kaart uit 1931 geeft exact hetzelfde beeld als de MGI uit 1922 weer.

Topografische kaart (1956) (zie kaart 12)
Nog eens 24 jaar later duikt een verwilderde vorm van de Engelse landschapsstijl terug op. Het zuidelijke grasperk vanop de vorige 2 kaarten is verkleind evenals de tuin van de boerderij grenzend aan de Beukenotendreef. Voor het eerst is er een grasveld weergegeven binnen de

walgracht en ten zuiden van de boerderij. De wandelpaden vertonen veel gelijkenis met het huidige wandelpadennet.

Luchtfoto (datering onbekend)

Foto 7: Bron: http://www.natuuraartselaar.be/Solhof/ (datum onbekend)

Luchtfoto 1948

Foto 8: Bron: https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/ (1948)

Topografische kaart (1981) (zie kaart 13)
Deze kaart toont nagenoeg dezelfde situatie als in 1956 maar met minder detail. Het grasveld ten noorden van de walgracht staat hier als bos ingekleurd. In de zuidoosthoek van het studiegebied duikt een perceel naaldhout op. Wat opvalt is het toenemend aantal huizen rond het domein Solhof en een verkaveling op het oostelijk deel van het domein zelf. Hier komen 5 huizen op te staan.

Topografische kaart (2008) (zie kaart 14)
Op de meest recente topografische kaart staat het Solhof in zijn nagenoeg huidige vorm weergegeven. Wat niet is weergegeven op de kaart is het grasveld in de noordwesthoek van het domein en de boomgaard nabij de vroegere boerderij.

2.4. Bouwkundig erfgoed

2.4.1. Kasteel Solhof[10]

Volgens de Inspectie van de Rijksdienst voor Montumenten en Landschappen[11] kan men in de bouwgeschiedenis van het Solhof duidelijk 2 fazen onderscheiden.

De oudste fase is die van een omwaterd goed dat reeds in 1414 vermeld wordt. Dit is het oorspronkelijke huis van plaisantie. Hiervan blijven alleen nog de gracht en de torens aan de straatzijde over (Zie figuren 8, 9 en 10).

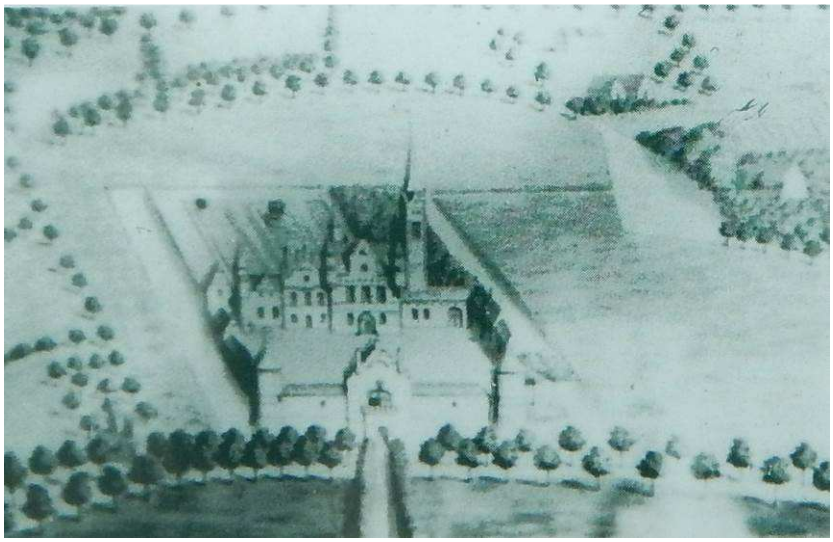

Figuur 8: *Solhof en omgeving (datering ongekend)*
(Bron: Wandelroute Natuurpunt en VMPA)

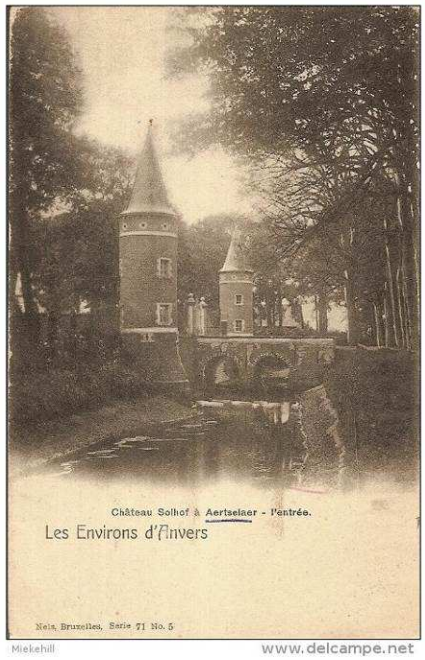

Figuur 9: *Oude postkaart (datering ongekend)*
(Bron: www.delcampe.net)

Figuur 10: *Toegang tot het Solhof, gracht met hoektorentjes (1780)*
(Bron: Online prentenkabinet http://search.museumplantinmoretus.be/)

[10] *van https://inventaris.onroerenderfgoed.be en Plomteux et al. (1985)*
[11] *Verslag opgestelt op 11 januari 1974 i.v.m. de klassering van het Solhof en zijn omgeving*

Het solhof heeft dus altijd in een **omgrachting** gelegen. Dit is op alle oude kaarten en afbeeldingen te zien. Ook de naam zou kunnen verwijzen naar water. Zo staat in de wandelbrochure van Natuurpunt beschreven dat er in de oudste geschriften wordt gesproken over "Cholhof", Zetel van de heerlijkheid Heysselaer. In het toponiem "Cholhof" vinden we de woorden "chol" en "hof". "Chol" of "Sol" betekent poel. Misschien werd er in die poel een burcht of hof gebouwd, die dan meteen omringd was met water. Dit is echter slechts een gissing.

De **ronde hoektorens** bestaan uit twee bouwlagen onder leien kegeldaken. Het zijn bakstenen gebouwtjes op een bakstenen onderbouw. Ze bezitten schietgaten, afzaat en kordonlijst van natuursteen, steigergaten onder de kroonlijst op houten klossen, rechthoekige venstertjes met negblokken en rechthoekig vernieuwde deuren met houten latei.

Een 2de fase kent een start vanaf 1718 door een uitbreiding en vernieuwing. Enerzijds wordt het oude slot afgebroken en eind 19de eeuw vervangen door een nieuw neoclassicistisch kasteel binnen de rechthoekige omgrachting met bakstenen omwallingsmuur. Het nieuwe kasteel is zeer sober (Zie foto's 9, 10 en 11).

Anderzijds worden er een aantal bijgebouwen opgetrokken, het betreft een koetshuis, een conciërgewoning en stallingen die er tot op vandaag nog staan. De gevels van deze bijgebouwen zijn vlak gehouden zonder enige architectonische versiering (Zie foto's 9 en 11).
De L-vormige **conciërgewoning** (en daaraan identiek parallel gelegen rechthoekige **koetshuis**) **en stallingen** bestaande uit haaks op elkaar gestelde vleugels van één bouwlaag onder leien zadeldaken met afgewolfde dakkapellen en rechthoekige dakvensters onder zadeldak[12]. Het zijn bakstenen gebouwen op plint van natuursteen, dito vlakke banden, hoekblokken en omlijstingen. Zijtrapgevels, kroonlijst op houten consoles. Haakse oostvleugel beëindigd met vierkant torentje van twee bouwlagen onder een dubbel tentdak (leien) (Zie foto 11). Kruis- en bolkozijnen en rechthoekige deuren met bovenlicht (bolkozijn); rondboogpoorten met waterlijst op consoles.

De gebouwen situeren zich rond een gedeeltelijk ommuurde binnenplaats die bereikbaar is via een bakstenen boogbrug met ijzeren poort tussen vierkante pijlers van arduin met bolvormige bekroning (Zie foto 12). Op noord- en westhoeken van de ommuring zijn de 2 oude bakstenen torentjes behouden. Centraal op de vierkante geplaveide binnenplaats ligt een bloemenperk.

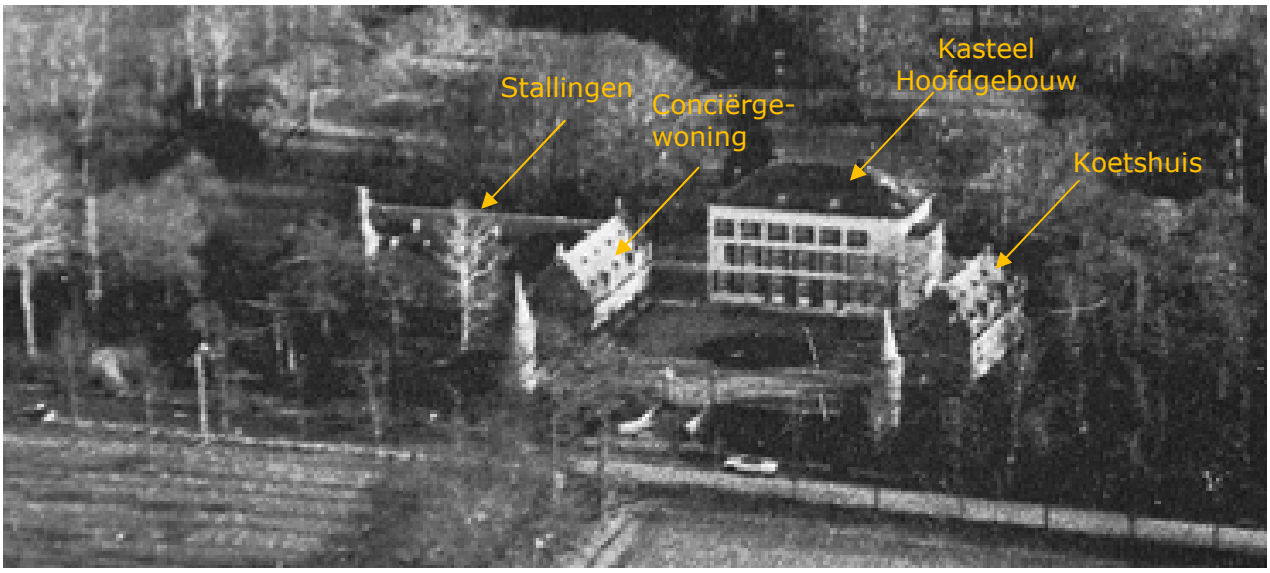

Foto 9: Bron: http://www.natuuraartselaar.be/Solhof/ (datum onbekend, maar voor de verkavelingen in jaren 1970)

[12] *Gebouw is op de zijtrapgevel gedateerd met 1748, verwijzend naar bouwjaar van het kasteel door de familie Campomenos maar eigenlijk dateert het uit het laatste kwart van de 19de eeuw.*

Foto 10: Achterkant kasteel 1988 (Bron: Ontvangen gemeente)

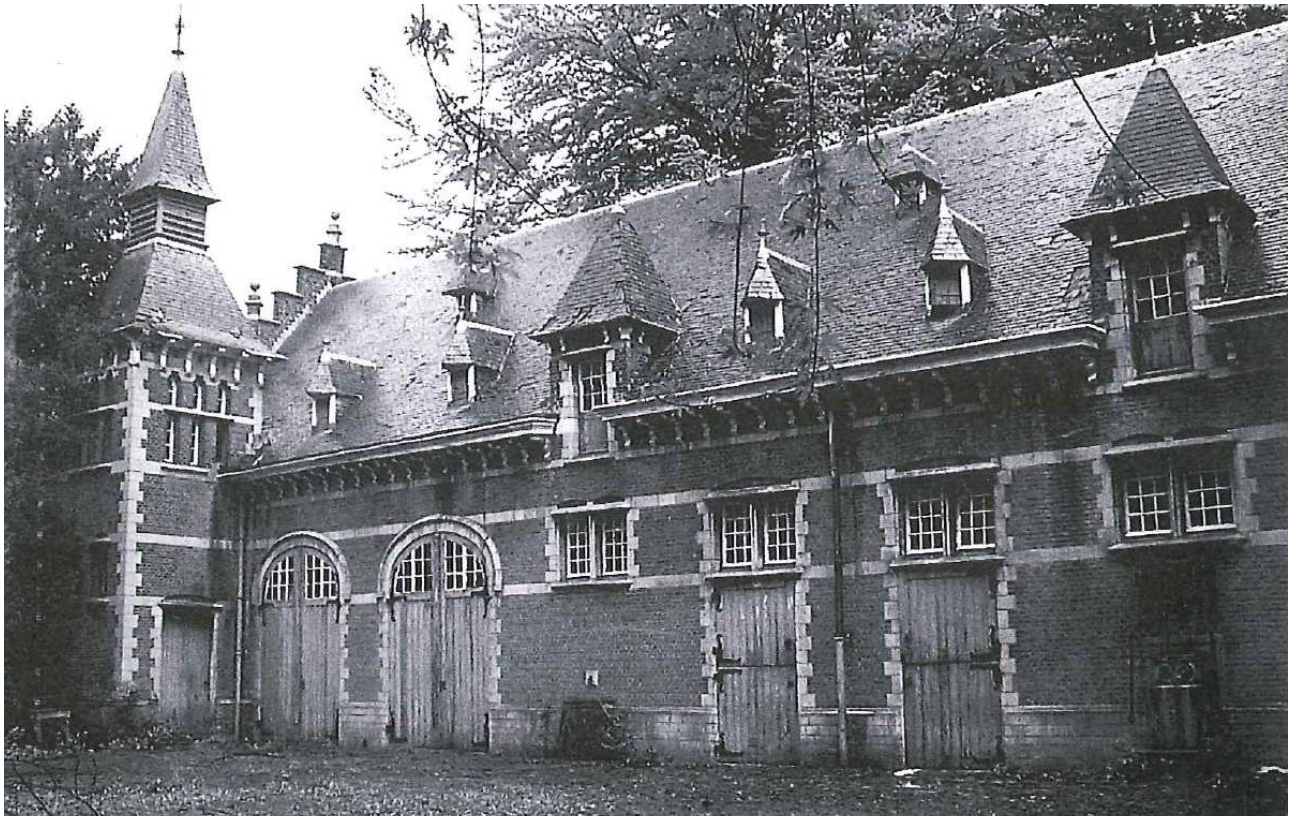

Foto 11: Stallingen 1991 (Bron: Ontvangen gemeente)

Foto 12: Toeganspoort kasteel (Bron: Heemkundige kring, datering ongekend)

Daar kan vandaag de dag een 3de fase aan toegevoegd worden want het oorspronkelijke neoclassicistisch kasteel (hoofdgebouw) wordt in 1992 afgebroken en licht gewijzigd heropgebouwd als een hotel.

Het betreft een eenvoudig rechthoekig **kasteel** met bepleisterde en beschilderde lijstgevels, noord-westelijke gevel van zeven traveeën en drie bouwlagen onder een leien schilddak. Beluikte rechthoekige vensters op lekdrempels, derde bouwlaag met gietijzeren leuningen. Rechthoekig beluikte deuren met een kleine bordestrap. Geprofileerde lijst onder kroonlijst. Tuingevel met rechthoekige venstertjes op lekdrempels, beluikt op eerste bouwlaag. Een smal aanbouwsel onder plat dak aan de zuid-westelijke gevel.

Tussen 1985 en 1989 is er slib geruimd en is er een nieuwe beschoeiing aangebracht in de slotgracht. Deze beschoeiing is jammer genoeg niet diep genoeg in de slotgracht geplaatst waardoor de oevers van de slotgracht verzakken. De bodem schuift namelijk onder de beschoeiing terug de slotgracht in waardoor er regelmatig grond moet worden aangevuld aan de oevers van de slotgracht. Zo zijn er in 1987, 1988, 1989, 1993 en 1995 zeker aanvullingen van de oever gebeurd. Ergens rond 2003 is de overloop van de slotgracht vermoedelijk hersteld.

Bruggen over slotgracht

De hoofdbrug aan de inkom van het kasteel is het oudst. Zij maakt deel uit van de bakstenen omwallingsmuur en dateert vermoedelijk uit de 15de eeuw (Zie figuur 9).
De overige bruggen zijn voor het eerst waar te nemen op de MGI-kaart uit 1879 (zie kaart 10). Het betreffen 2 types ijzeren bruggen namelijk een rechte brug (Zie foto 13) en een rondboogbrug. In 1989 zijn de brughoofden gerestaureerd en in 1990 zijn er nieuwe houten bruggen geplaatst (Zie foto 14). Op regelmatige basis worden deze gereinigd. In 2000 is de zuidelijke brug, kant Solhofdreef, beschadigd door een uitgescheurde beukenstam. Deze is terug hersteld.

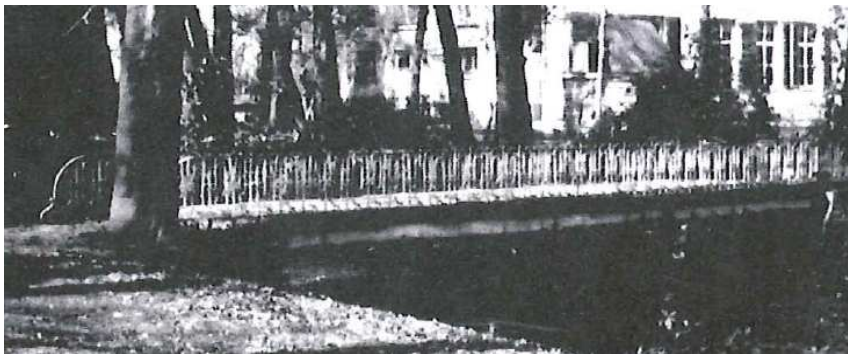

Foto 13: Oorspronkelijke rechte brug 1988 (Bron: Ontvangen gemeente)

Foto 14: Nieuwe brug 2017

2.5. Landschappelijk erfgoed

Het landschappelijk erfgoed bestaat uit een parkaanleg in een typisch Engelse landschapsstijl. Het bestaat uit een omgrachting, een centraal grasveld, enkele boomgroepen en solitairen, een parkbos, een ijskelder, gloriëttes, een wandelpadennet, zichtassen en enkele reliëfsverhogingen. Het geheel is omgeven met bomenrijen en dreven.
De Beukennotendreef bestaat uit rode beuken, de Solhofdreef uit gewone beuken.
Kaart 15 geeft een overzicht van het Landschappelijk erfgoed binnen het studiegebied weer.

2.5.1. Landschapstuin[13]

Het park in zijn huidige vorm is opgebouwd in Engelse landschapsstijl: een grasvlakte met zicht op de waterpartijen, afgezoomd met solitaire bomen en groepen van bomen. Paden zijn aangelegd op enige afstand van de gracht. Achter de kasteelgracht gaat de vegetatie over in een parkbos.
Bij aankoop door de gemeente in 1985 is de tuin sterk overwoekerd en verwaarloosd. De oorspronkelijke tuin bezat een 5-tal zichtassen van of naar het kasteel. De gemeente stelt in 1986 de landschapsarchitect Beeckmans Nicole aan om de tuin met aandacht voor de vroegere situatie om te vormen tot een park. In hoofdzaak komt dit neer op het verwezenlijken van een parkachtige zone nabij het kasteel en een natuurlijker beheer in het oosten van het park, weg van het kasteel. Jammer genoeg zijn de oorspronkelijke plannen van deze architecte verloren gegaan bij een overstroming.

De meeste aspectbepalende bomen kunnen 100 tot 150 jaar oud zijn, sommige misschien nog ouder. De voornaamste boomsoorten zijn beuk, zomereik, linde, plataan, esdoorn, tamme kastanje en Amerikaanse eik. Verder vind je enkele typische parkexoten zoals een tupeloboom, een Californische cipres en een reuzenlevensboom en ook minder typische soorten waaronder een varenbeuk, hopbeuk, kroesbeuk en een speciale haagbeuk (*Carpinus betula insisica*).

De varenbeuk[14]
In het Solhof staat al minstens 150 jaar een unieke varenbeuk of 'Fagus Sylvatica Laciniata'. Dit is een cultivar van de oorspronkelijke groene beuk of 'Fagus Sylvatica'. Het grote verschil met de stamouder is het fijne en diep ingesneden blad dat doet denken aan het blad van de varen.

De variëteit is afkomstig uit Duitsland en werd voor het eerst gekweekt in 1795[15]. Wanneer Baron van Ertborn in de eerste helft van de 19e Eeuw de tuin van zijn kasteel Solhof in Engelse landschapsstijl liet aanleggen, was de aanplanting van een varenbeuk nog een rariteit. Als statussymbool kreeg deze

[13] *Naar een rapport van Juul Slembrouck*
[14] *Naar een artikel van Biesemans B. uit het tijdschrift van de Heemkunsige kring 2007(2)*
[15] *Bron: arboretum Trompenburg (Rotterdam)*

boom een plaats op het centrale binnenplein van de tuin, waar hij goed zichtbaar was vanuit het kasteel en opvallend tijdens tuinfeesten. Vandaag is een varenbeuk niet echt zeldzaam, maar een volgroeid eeuwenoud exemplaar zoals in het Solhof is toch wel redelijk uniek (Zie foto 15).

Foto 15: Varenbeuk oktober 2006[13]

Foto 16: Kroesbeuk oktober 2006[13]

De kroesbeuk[16]

In de onmiddellijke nabijheid van de varenbeuk staat een kroesbeuk of 'Fagus Sylvatica Cristata' (Zie foto 16). Dit is een dwergbeuk en daardoor beduidend kleiner dan andere beuken. De kroesbeuk werd in cultuur gebracht in Engeland (1836)[17]. Het speciale blad bestaat uit verscheidene kleinere blaadjes die in de winter verdroogd aan de boom blijven hangen.

Tupelo[18]

Eveneens op het centrale grasveld staat een Tupelo. Deze boom is afkomstig uit Noord-Amerika. Daar de takjes gelijkenis vertonen met spijkers, wordt hij ook spijkerboom genoemd. De sierwaarde is vooral te danken aan de prachtige rode herfstkleuren. In de provincie Antwerpen staan maar enkele exemplaren.

Reuzenlevensboom

De boom is afkomstig uit Noord-Amerika en wordt hier veel gekweekt als sierboom. Het is een snelle groeier die in Europa wel 40m hoog kan worden, in zijn oorspronkelijk klimaat wordt de boom 60-80m hoog. De boom kan uitzonderlijk oud worden. Het exemplaar binnen het Solhof is vermoedelijk 100 tot 150 jaar oud of ouder.

---

[16] *Naar een artikel van Biesemans B. uit het tijdschrift van de Heemkunsige kring 2007(2)*
[17] *Bron: arboretum Trompenburg (Rotterdam)*
[18] *Wandelbrochure Natuurpunt*

Californische cipres
De soort komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika. Hier wordt de soort veel aangeplant als beschutting en als sierboom. Gekweekte varianten zijn veel in parken, tuinen en op kerkhoven te zien. In Amerika kan de boom wel 60 m hoog worden, in Europa is 40 m het maximum. Het Het exemplaar in het Solhof kan gemakkelijk 30m hoog zijn.

Oud bomenbestand
Verspreid over de landschapstuin staan relatief veel (rond de 30 stuks) bomen met een stamomtrek >3m. Vanaf 3m kan men van een monumentale boom spreken. Dit geeft aan dat veel bomen binnen het Solhof zeker 100 tot 150 jaar oud en sommige zelf ouder kunnen zijn. Kaart 16 geeft weer waar deze bomen binnen het park staan. Bij de inventarisatie in 2017 zijn er 33 monumentale bomen geïnventariseerd[19]. Ook kleinere soorten kunnen oud zijn, zo zou de aanwezige Japanse esdoorn wel 100 jaar oud zijn.

Taxushagen
De gloriëtte[20] nabij het kasteel moet ooit omgeven zijn door een dubbele taxushaag. Foto 17 geeft een beeld van de gloriëtte en de haag in betere tijden. Van wanneer de foto juist dateert is niet gekend. Door het jarenlang ontbreken van beheer is deze haag nu uitgegroeid tot een dubbele bomenrij (Zie foto 18).

Ten westen van de boomgaard staat nog een bomenrij taxus. Waarschijnlijk is dit ook een restant van een oude taxushaag. Deze is momenteel uitgegroeid tot een bomenrij met zeer monumentale exemplaren (Zie foto 19).

Ook op de ijskelderberg is taxus aanwezig langsheen een spiraalvormig wandelpad. Deze is door de jaren heen terug opgewaardeerd. In 1985 was het geheel uitgegroeid tot een dichte, hoge massa. In 1989 is deze massa terug gebracht tot op 1 m hoogte, het jaar erop tot 30 cm (Zie foto 20). Op dit moment en ook in 1993 wordt er extra taxus bij geplant. Verder beheer bestaat uit het om de 2 tot 3 jaar snoeien. In 2009 wordt de taxus opnieuw terug gesnoeid tot op 1,5m.

Foto 17: Gloriëtte (datering ongekend)
Bron: ontvangen gemeente

Foto 18: Dubbele bomenrij aan gloriëtte (2010)

[19] *Deze inventarisatie is op het zicht gedaan dus niet alle bomen zijn systematisch opgemeten in het kader van het opstellen van dit beheerplan.*
[20] *Luchtige zitplaats in de tuin. De constructie bestaat uit een reeks palen, die een raamwerk dragen waarop klimplanten groeien. Meestal biedt deze zitplaats een mooi zicht op de tuin.*

Foto 19: Taxusboom uit bomenrij aan boomgaard (2010)

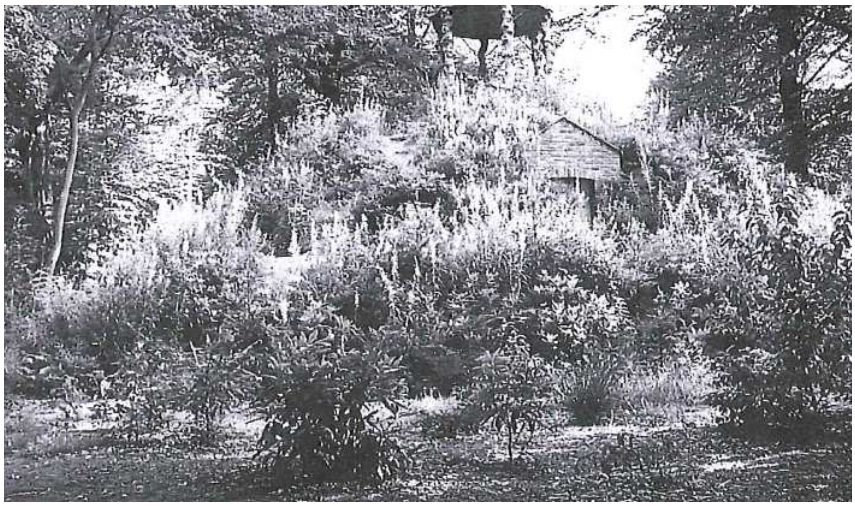

Foto 20: IJskelderberg (1992)
Bron: ontvangen gemeente

2.5.2. Gloriëtte

In het Solhof zijn 2 gloriëttes aanwezig. Eén ervan bevindt zich in het noordwesten nabij het kasteel. Deze gloriëtte is deels afgebroken. Ooit was de gloriëtte omgeven door een dubbele taxushaag (Zie foto's 21, 22 en 23). De gloriëtte is deels afgebroken. De afgebroken delen worden bewaard in het Gemeentelijk Technisch Centrum.
De andere gloriëtte bevind zich bovenop de ijskelderberg. Deze heeft in 1990 een nieuw dak gekregen. De steunankers tussen de boompalen werden vernieuwd in 1999, toen zijn ook de boompalen geschilderd en terug verankerd (Zie foto's 25, 26 en 27).

Beide gloriëttes bevatten boomstructuren als pilaren. Het betreft hier knoteiken[21] (Zie foto 24).

Knoteik
Het is niet wijdverspreid gekend dat knoteiken werden gebruikt als bouwmateriaal maar toch kom je ze nog hier en daar op een landgoed tegen. Eigenlijk betreft het zomereiken die de eigenschap bezitten om spontaan en gemakkelijk nieuwe takken te vormen na een kapbeurt. Andere hakhoutsoorten zoals hazelaar, haagbeuk, wilg en zwarte els bezitten deze eigenschap ook. Dit gebruik als bouwmateriaal heeft vooral te maken met het decoratieve element en niet zo zeer met de bouwtechnische eigenschappen van het materiaal. In de buurt van het Solhof vind je bij de hoveniers- en conciërgewoningen aan de ingang en van het kasteel Groeninghe nog enkele goed bewaarde knoteik-elementen.

Foto 21: Gloriëtte aan kasteel (2010)

Foto 22: Gloriëtte aan kasteel (2010)

Foto 23: Knoteik (2010)

[21] *Naar een artikel van Biesemans B. uit het tijdschrift van de Heemkunsige kring 2011(1)*

Het takwerk tussen de knoteikpilaren kan mogelijk rododendronhout[22] zijn.

Foto 24: Gloriëtte met knoteik en rododendronhout in betere tijden (datering ongekend) Bron: ontvangen gemeente

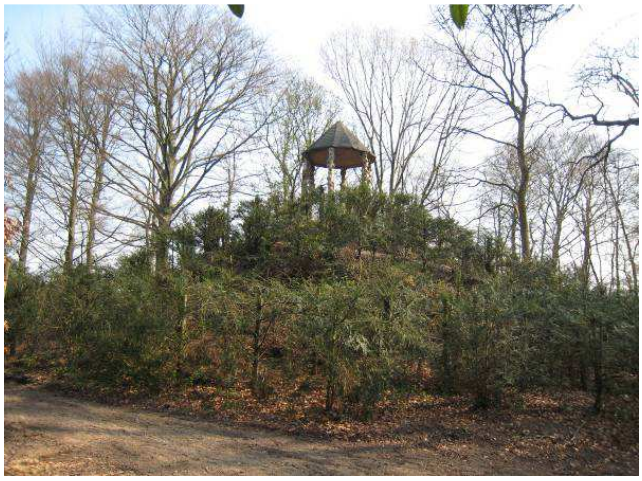

Foto 25: Gloriëtte op ijskelder (2010)

Foto 26: Gloriëtte op ijskelder (2010)

[22] *In het domein "De Oude Gracht" te Kapellen staan gelijkaardige structuren (bruggen en boothuis) van knoteik en rododendronhout*

Foto 27: Gloriëtte en IJskelderberg begroeid met taxus (1992)
Bron: ontvangen gemeente

2.5.3. IJskelder

Op de noordwestelijke hoek van de slotgracht bevindt er zich een ijskelder. Deze kelder zou opgetrokken zijn uit Boomse steen. Hij ligt onder een nogal hoge heuvel beplant met taxus.
Het metselwerk aan de ingang is gerestaureerd in 1990. In 1992 en 2002 wordt de kelder opgeruimd. Tegen deze laatste opruiming is de binnendeur volledig weggerot. In 2006 wordt de kelder volledig afgesloten. In 2009 beschadigen vandalen de toegangsdeur, deze wordt vervangen in 2010 (Zie foto's 28,29 en 30).
Naar schriftelijke mededeling van Luc Smets van Natuurpunt zijn bij afsluiting van de ijskelder ook enkele aanpassingen gemaakt om deze vleermuisvriendelijker te maken doch de kelder is tot op vandaag nog niet gekoloniseerd.

Foto 28: Ingang IJskelder (1992)
Bron: ontvangen gemeente

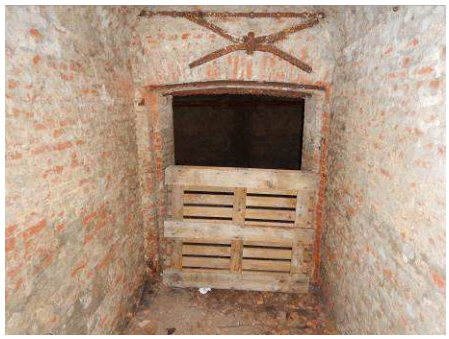

Foto 29: Binnenkant ingang ijskelder

Foto 30: Ingang IJskelder (2010)

2.5.4. Wandelpadennet

Vanaf 1987 tem 1989 zijn de bestaande wegen gerestaureerd, ze worden vrij gemaakt en opgehoogd met aarde (oorspronkelijk materiaal). De jaren die erop volgen worden de wegen onderhouden en/of bijkomend gerestaureerd door ze deel per deel terug bol te leggen. In 1993 worden de wegen rond de ijskelder bol gelegd. In 1996 is de spiraalvormige weg naar de gloriëtte heraangelegd. In 1997 worden de belangrijkste inkomwegen opgehoogd. Ook in 1999, 2000 en 2001 worden de wegen in andere delen van het park terug bol gelegd.
In het UBP 2013 is het herstel van een deel van de wandelpaden (slechtste delen) voorgesteld. De paden blijven onverhard en worden opnieuw geprofileerd. (Zie foto's 31 en 32 en figuur 11) Deze maatregel is gedurende 2013-2014 uitgevoerd maar het onderhouden van het wandelpadennet blijft een op te volgen aandachtspunt.

Foto 31: Wandelpad bos-Park (2017)

Foto 32: Wandelpad taxusspiraal (2017)

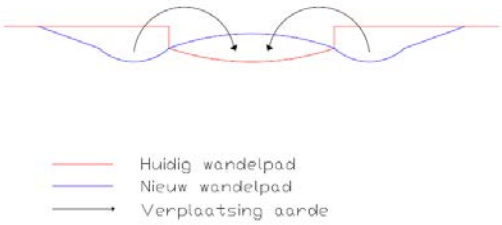

Figuur 11: Voorgestelde herprofilering wandelpaden (UBP Solhof 2013-2033)

2.5.5. Zichtassen

De oorspronkelijke tuin bezat een 5-tal zichtassen die hoofdzakelijk vanuit of naar het kasteel gericht waren. Sommige assen vertrokken ook vanuit een brug of een gloriëtte. De landschapsarchitecte Beeckmans Nicole heeft in 1985 een plan opgesteld dat afgestemd is het originele ontwerp van de tuin. Jammer genoeg zijn de oorspronkelijke plannen verloren gegaan bij een overstroming.

Kaart 15 Landschappelijk erfgoed geeft een 4-tal mogelijke zichtassen (zie figuur 12) weer die mits het toepassen van een eenvoudig beheer[23] terug geaccentueerd kunnen worden. Dit kan de erfgoed- en vooral de belevingswaarde van het Solhof verhogen.

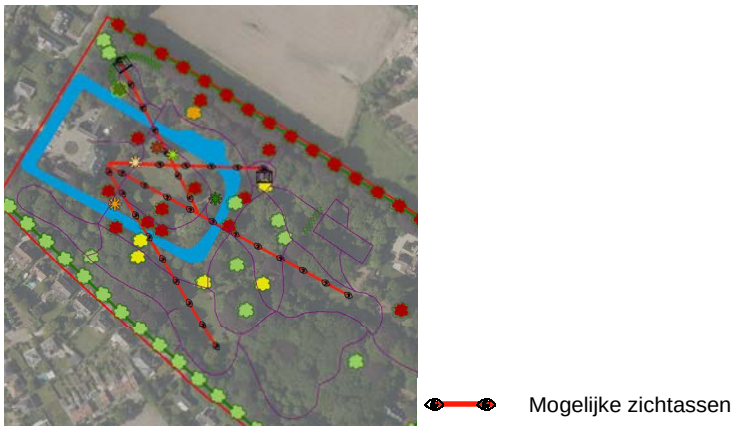

Figuur 12: Mogelijke zichtassen

[23] *Op regelmatige basis verwijderen van opslag*

In 2005 zijn er berken en rododendrons langsheen de slotgracht verwijderd om de zichtas naar het achterste gazon te herstellen.

In het UBP 2013-2033 wordt het behoud van 2 hoofdzichtassen voorgesteld (Zie figuur 13). In kader van deze maatregel is er een verkeerd geplaatste solitaire boom op het centrale grasveld verwijderd in 2013. Hierdoor heeft men vanuit de gloriëtte op de ijskelderberg terug een mooi uitzicht naar het kasteel over de centrale grasvlakte binnen de slotgracht (Zie foto 33).

Figuur 13: Prioritair te behouden zichtassen UBP 2013-2033

Foto 33: Zichtas vanuit gloriëtte op ijskelderberg (2017)

2.5.6. Reliëfsverhoging

Iets voorbij de Lindelei, in het zuidoosten van het parkbos, bevindt er zich een reliëfsverhoging. Ook de ijskelder bevindt zich in een reliëfsverhoging.

2.5.7. Beukenotendreef

Het westelijke deel van de dreef is voor het eerst te zien op de kaart van Gigault (1806). Het oostelijke deel is te zien vanaf de MGI (1863). De dikste bomen bevinden zich momenteel ook in het oostelijke deel van de dreef. De dreef bestaat uit rode beuken.

Gedenkplaat vliegtuigcrash wereldoorlog
In juli 2001 is een gedenksteen geplaatst in de in de Beukenotendreef, op de locatie waar het vliegtuig is neergestort. De constructie bleek niet bestand tegen vandalen en vrij snel verdween de gedenkplaat, enkel de sokkel staat er nog. Figuur 14 geeft weer wat er op deze gedenksteen stond[24].

[24] *Ontvangen van Walter Stabel (Naar een artikel van Biesemans B. uit het tijdschrift van de Heemkunsige kring 2011(1))*

IN DE NACHT VAN 30 OP 31 AUGUSTUS 1943 STORTTE OP DEZE PLAATS EEN R.A.F.-VLIEGTUIG MET CANADESE BEMANNING NEER.

LET OP DE OPEN RUIMTE WAAR DE GROTE BEUKENBOMEN DOOR HET VLIEGTUIG WERDEN AFGEVLOGEN. RECHTS ZIET U DE ZWANGERE BEUK: EEN VERDIKKING WAARSCHIJNLIJK ONTSTAAN DOORDAT EEN STUK VAN HET VLIEGTUIG IN DE UITGROEI VAN DE BOOM IS GEDRONGEN.

ALLE BEMANNINGSLEDEN KWAMEN OM, ONHERKENBAAR IN STUKKEN GERETEN. DE STOFFELIJKE RESTEN WERDEN MET LANDBOUWALAAM BIJEEN GESCHRAAPT EN ZIJN BEGRAVEN OP HET SCHOONSELHOF.

DANKZIJ DE AANTEKENINGEN VAN FLOR MARIVOET, INLICHTINGEN VERSTERKT DOOR DE OOGGETUIGE LOUIS WILLEMS, DE NOTA'S DIE ONS TER BESCHIKKING WERDEN GESTELD DOOR LUC COX VAN DE HEEMKUNDIGE KRING VAN ZOERSEL EN WALTER STABEL DIE IN HET LEGERMUSEUM TE BRUSSEL DE JUISTE KARAKTERISTIEKEN VAN HET VLIEGTUIG BEMACHTIGDE, KONDEN ALLE GEGEVENS VAN VLIEGTUIG EN BEMANNING ACHTERHAALD WORDEN.

Figuur 14: Tekst gedenkplaat vliegtuigcrash
Bron: Artikel van Biesemans B. uit het tijdschrift van de Heemkundige kring 2011(1)

2.5.8. Solhofdreef

Een deel van de Solhofdreef is reeds weer gegeven op de kaart van Ferraris (1777). Op de MGI kaart van 1863 staat er nog een deel bij en het laatste deel is pas te zien op de topografische kaart van 1981. Het stuk Solhofdreef ten zuiden van het Solhof is het oudst, het deel ten oosten, tot aan de beukenotendreef is iets later aangelegd en het deel van aan de Beukenotendreef tot aan de Kleistraat is lang slechts een bomenrij aan de rechterzijde van de straat geweest.

2.6. Archeologisch erfgoed

In het Solhof zelf is geen archeologisch erfgoed gekend. Toch kan er vermeld worden dat er in 1977 Romeinse bewoningssporen (paalsporen) en een Romeinse waterput werden aangetroffen langs de Groeningenlei tegenover de Hoeve Lindekens. Tevens is er in de jaren 1980 ten oosten hiervan ook nog een Romeinse woonlaag vastgesteld. En vermoedelijk is er ter hoogte van het toponiem Eikeboom op de rug tussen de Edegemse beek en de Mandoerse Beek ook een Romeinse nederzetting aanwezig.

2.7. Kenmerken beheer[25]

In een rapport van Juul Slembrouck is de situatie van het Solhof rond 1985 weergegeven. Het parkbos bestaat voornamelijk uit beuk met menging van enkele zomereiken, esdoorns, tamme kastanje en Amerikaanse eik. Ten noorden van de slotgracht betreft het een jonger bos met berk, spork en zomereik. Eén enkele grote Amerikaanse eik zorgt er voor de aanwezigheid van veel zaailingen. Tegen de perceelsgrens treedt verwildering van rododendron op. Ten zuiden en ten oosten van de slotgracht bestaat het parkbos uit een volwassen beukenbos.
De aanwezige graslanden waren lang niet meer gemaaid. Enkele delen werden begraasd door ganzen. Bij aankoop van het Solhof door de gemeente betrof het domein eigenlijk een sterk overwoekerde en verwaarloosde kasteeltuin. Slembrouck beschrijft het bosperceel een hoge graad van evenwicht waar sinds lange tijd geen echt beheer is op toegepast toe.

Aan de omvorming van de verwilderde tuin tot een park met aandacht voor de vroegere situatie wordt ook een beheer gekoppeld. In hoofdzaak komt dit neer op het verwezenlijken van een parkachtige zone nabij het kasteel en een natuurlijker beheer in het oosten van het park, weg van het kasteel.

Gedurende de **eerste jaren na aankoop** worden gazons, plantenborders en heestermassieven aangelegd. Slechte bomen worden gerooid. Bestaande paden en brughoofden worden gerestaureerd. De slotgracht krijgt nieuwe beschoeiing en het slib wordt geruimd.

Sinds 1990 staat Guy Hufkens in voor het beheer van het Solhof in combinatie met het beheer van de gemeentelijke begraafplaats. De taken van het kerkhof primeren op deze van het Solhof. Vandaag kent het Solhof nog steeds dezelfde beheerder.

In 1990 wordt er een eerste beheerplan opgesteld. Hierbij wordt het volledige domein opgedeeld in beheereenheden en per eenheid worden specifieke maatregelen opgesteld (Zie figuur 15).

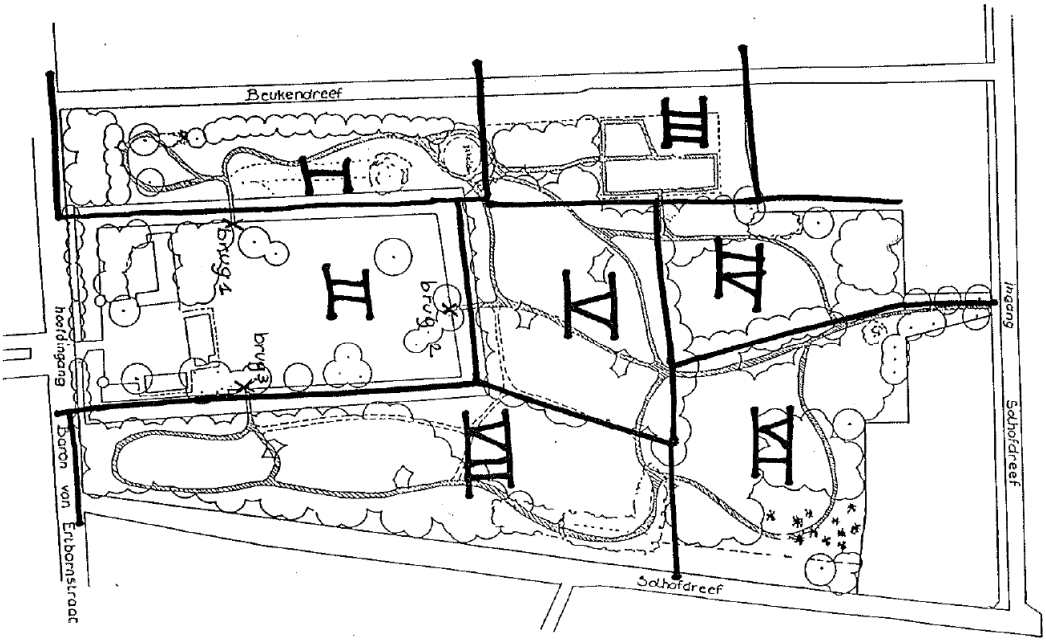

Figuur 15: Indeling in beheereenheden volgens het beheerplan van 1990

[25] *Integraal over genomen uit het Uitgebreid Bosbeheerplan Solhof*

De belangrijkste maatregelen binnen dit plan zijn het vrij stellen van jonge en waardevolle bomen, het aanplanten van solitairen op open plaatsen, het verharden van paden waar nodig, het verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen en het uitwerken van een leerpad.
In beheereenheid 1 wordt de gloriëtte verwijderd, er worden 2 solitairen in het centrale grasveld aangeplant, de slotgracht wordt verbreed en de taxus op de ijskelder wordt heraangeplant. In beheereenheid 3 wordt de boomgaard heringericht. Deze krijgt een hooilandbeheer. Op de rest van de beheereenheden wordt enige vorm van bosbeheer toegepast met aandacht voor dood hout. In beheereenheid 5 wordt het dennenbosje gerooid en beplant met zomereik en streekeigen bosgoed.

Vanaf 1991 wordt het beheer regelmatig geëvalueerd in samenspraak met Onroerend Erfgoed (M. De Borger).

Na 6 jaar wordt er een nieuw beheerplan opgesteld door de milieudienst van Aartselaar. Hierin stelt men dat de bepalingen uit het eerste plan behouden blijven. Bovendien komt er een jaarlijkse inspectieronde met deskundigen van Onroerend Erfgoed en het Agentschap voor Natuur en Bos. In deze inspectieronde worden de te nemen beheermaatregelen per jaar vastgelegd en dit voor een periode van 10 jaar.
Vandaag worden deze instanties enkel nog op vraag van de gemeente of bij een of andere probleemstelling geraadpleegd voor advies.

In 2007 is er een uitgebreide boomcontrole op alle bomen binnen het openbaar domein "Solhof" toegepast door bvba Boomverzorging Meganck. Alle bomen op het domein en in de Beukenotendreef werden hierbij genummerd en beoordeeld. Ook hier is de indeling in beheereenheden uit het beheerplan van 1990 overgenomen. Naar aanleiding van deze boomcontrole in 2007, is er in 2008 op 18 bomen een Visual Tree Assessment[26] (VTA) uitgevoerd, eveneens door bvba Boomverzorging Meganck.

In 2013 is een Uitgebreid Bosbeheerplan opgesteld voor het Solhof. Dit beschrijft voor de bospercelen het toe te passen beheer van 2013 tot 2033 maar ook over de slotgracht, grasvelden, dreven en boomgaard zijn er uitspraken gedaan.

[26] *Inventarisatie en analyse van uiterlijke signalen van potentiële (mechanische) zwakte van bomen.*

3. Inventaris erfgoedelementen – huidige toestand

3.1. Omringende Landschap

Het landschap bevat nog steeds drie kasteeldomeinen, omgeven door een relatief gaaf bewaarde landelijke omgeving. De open ruimte tussen deze kasteeldomeinen is nog steeds hoofdzakelijk landbouwgrond (Zie foto 34).
De structuur en opbouw van de kasteeldomeinen is redelijk gaaf bewaard gebleven. Binnen de landelijke omgeving resten nog een aantal kleine landschapselementen. Ook zijn enkele kasseiwegen, dreven en oude hoeven bewaard. Alles samen geven zij vandaag de dag een historische karakter aan deze plaats waardoor dit geheel als ankerplaats is aangeduid.

Foto 34: Luchtfoto (2017) (Bron Google Maps)

3.2. Kasteeltuin Solhof

Behalve enkele verkavelingen (5 huizen) in het oosten van het domein, bezit het Solhof nog hoofdzakelijk de indeling en elementen uit de fase vanaf de Engelse landschapstuin. Waar ooit een boerderij stond binnen de kasteeltuin, staat nu een villa. Voor wat de gebouwen van het kasteel zelf betreft zijn er restanten uit de 15de-, 19de- en 20ste eeuw aanwezig.

3.2.1. Bouwkundig erfgoed

Kasteel en bijgebouwen
Bijlage 7 geeft het opmetingsplan van de gebouwen weer.
Bijlage 8 geeft de situering van de foto's huidige toestand bouwkundig erfgoed weer.

Ronde hoektorens en slotgracht
Dit zijn de oudste elementen van het bouwkundig erfgoed.

Foto 35: Algemeen zicht op gracht en hoektorens (Voorkant kasteel) (2017)

Ronde hoektorens:
De toren links van het kasteel, aan de voormalige conciërgewoning, is scheef aan het zakken (Zie foto's 36 en 37). In het bosbeheerplan 2013 is een maatregel opgenomen om hierrond met alle belanghebbende partijen (eigenaar slotgracht en eigenaar hoektoren) samen te zitten en een plan van aanpak op te stellen zodat specialisten kunnen zoeken naar de oorzaak en een natuurtechnische oplossing voor het probleem. Jammer genoeg reageert de eigenaar niet op uitnodigingen van de gemeente en Agentschap Onroerend Erfgoed en archeologie.

Foto 36: Toren aan Conciërgewoning (links van het kasteel)

Foto 37: Detail toren aan Conciërgewoning

De rechterhoektoren, aan het voormalige koetshuis, staat nog relatief recht maar aan de onderzijde van het dak zitten er elementen los (Zie foto's 38 en 39).

Foto 38: Toren aan koetshuis (rechts van kasteel)

Foto 39: Detail toren aan koetshuis

Slotgracht

Het talud van de slotgracht aan de straatzijde tussen de Baron van Ertbornstraat is momenteel ernstig verzakt. Antea Group heeft in opdracht van de gemeente Aartselaar onderzocht wat de oorzaak is van deze verzakking. Tevens is een voorstel gedaan van hoe deze duurzaam kan hersteld worden.

Bijlage 9 geeft de nota weer met een analyse van de verschillende waarnemingen ter plaatse en de uitgevoerde meetcampagne van het oppervlakte- en grondwaterpeil. Ook het voorstel tot duurzaam herstel wordt mee gegeven.

Foto's 40 t.e.m. 49 geven een beeld van de volledige slotgracht en beschoeiing weer.

Foto 40: Voorzijde Slotgracht

Foto 41: Voorzijde Slotgracht

Foto 42 Voorzijde Slotgracht

Foto 43: Slotgracht (kant conciërgewoning)

Foto 44: Plaatselijke verbreding slotgracht

Foto 45: Achterzijde Slotgracht

Foto 46: Achterzijde

Foto 47: Beschoeiing

Foto 48: Slotgracht (kant koetshuis)

Foto 49: Beschoeiing

Koetshuis

Exacte staat van het gebouw is niet gekend. Het maakt deel uit van het hotelcomplex. Van buitenuit gezien verkeerd het gebouw in een redelijke tot goede staat. (Zie foto's 50, 51 en 52)

Foto 50: Koetshuis voorkant – zijgevel straatkant

Foto 51: Koetshuis zijgevel parkkant

Foto 52: Koetshuis achterkant

Conciërgewoning en stallingen

De conciërgewoning en stallingen zijn ergens begin de jaren 1990 gestript en ingericht als restaurant. Van buitenuit gezien verkeerd het gebouw in een redelijke tot goede staat (Zie foto's 53, 54, 55 en 56).

Foto 53: Conciërgewoning voorkant – zijgevel straatkant

Foto 54: Stallingen achterkant (= parkkant)

Foto 55: Zijgevel Conciërgewoning parkkant

Foto 56: Zijgevel Stallingen parkkant

Hoofdgebouw kasteel

Het hoofdgebouw van het kasteel doet momenteel dienst als hotel. Het gebouw verkeert in goede staat (Zie foto's 57 en 58).

Foto 57: Voorkant hoofdgebouw kasteel

Foto 58: Achterkant hoofdgebouw kasteel

Bruggen over Slotgracht

De stenen brug is de oudste en dateert van in de 15de eeuw. Er komen stenen los aan en boven de pijlers van de brug (Zie foto's 59 en 60).

De andere bruggen betreffen houten constructies op bakstenen pijlers. De houten constructies dateren van 1990. Ze verkeren in een redelijke staat maar tonen ook sporen van slijtage en verval (Zie foto's 61, 62, 63 en 64).

Foto 59: Stenen hoofdbrug

Foto 60: Details Stenen hoofdbrug

Foto 61: Brug kant koetshuis

Foto 62: Brug kant conciërgewoning

Foto 63: Brug en zichtas achterzijde Slotgracht

Foto 64: Slijtage bruggen

3.2.2. Landschappelijk erfgoed

Landschapstuin

De grote structuren van de Engelse landschapstuin zijn nog herkenbaar aanwezig binnen het Solhof. De Slotgracht is hierboven al besproken. Het centrale grasveld met solitairen en enkele bomengroepen en het parkbos worden hieronder (zie foto 65, 66, 67 en 68) weer gegeven.
Echter sommige delen geven een niet zo nette indruk. Zo is de bloemenborder op het centrale grasveld nabij het kasteel verwilderd (zie foto's 69 en 70). Ook het ondoordacht plaatsen van bomen vraagt voortdurende aandacht daar de statigheid van sommige oude solitaire parkbomen en zichtassen hierdoor verloren gaan (Zie foto's 71 en 72).

Foto 65: Zicht naar kasteel vanop het centrale grasveld

Foto 66: Zicht vanuit kasteel naar het centrale grasveld

Foto 67: Zicht op het parkbos nabij het kasteel

Foto 68: Zicht op het parkbos voorbij de Slotgracht

Foto 69: Verwilderde bloemenborder

Foto 70: Verwilderde bloemenborder

Foto 71: Ondoordacht geplaatste boom: te weinig ruimte onder rode beuk om uit te groeien tot volwaardige boom

Foto 72: Ondoordacht geplaatste boom: te weinig groeiruimte en ontnemen zicht op Varenbeuk

(Speciale) Parkbomen

De speciale parkbomen zijn statige oude bomen geworden. Zij verkeren in een redelijke staat maar vertonen reeds de eerste aftakelingsverschijnselen. Om betreding onder de boomkroon te vermijden wordt het gras hier niet meer als gazon maar als hooiland beheerd. Momenteel bevindt er zich onder enkele solitairen op het centrale grasveld opslag van andere bomen en struiken. Dit geeft een minder statige indruk waardoor deze solitairen minder tot hun recht komen. Onderstaande afbeeldingen geven de voornaamste speciale parkbomen weer.

Foto 73: Varenbeuk

Foto 74: Opslag onder varenbeuk

Foto 75: Kroesbeuk zomer

Foto 76: Kroesbeuk voorjaar

Foto 77: Tupelo

Foto 78: Tupelo

Foto 79: Californische cipres

Foto 80: Californische cipres

Foto 81: Reuzenlevensboom

Foto 82: Reuzenlevensboom

<u>*Oud bomenbestand*</u>
In 1995 is de patrimoniale (boom)waarde van alle bomen binnen het openbaar domein "Solhof" opgemeten en berekend door het VMPA[27]. In 2007 is er een uitgebreide boomcontrole op alle bomen binnen het openbaar domein "Solhof" toegepast door Meganck. Hierdoor zijn alle belangrijke bomen voorzien van een nummer. In 2008 zijn naar aanleiding van de resultaten van de boomcontrole ook 18 bomen onderworpen aan een VTA[28]. Hieruit is gebleken dat er geen enkele boom aanleiding gaf tot onmiddellijk ingrijpen en slechts een klein aantal bomen moeten nader opgevolgd worden. Dit aandeel aan nader op te volgen bomen zal vermoedelijk in de toekomst toe nemen. Een boom is namelijk levende materie dat groeit, oud wordt en uiteindelijk afsterft. Binnen het UBP Solhof 2013-2033 is een beheer i.f.v. oude bomen vooropgesteld. De maatregel zegt:

> *Oude bomen worden zo lang mogelijk behouden. Er wordt dus geen eindkap voorzien zodat de aanwezige bomen nog ouder en dikker kunnen worden. Naast spontane evolutie wordt gewerkt met toekomstbomen die flink vrijgesteld worden waardoor ze kronen kunnen vormen en relatief snel dik kunnen worden. Het grote aandeel aan oude bomen, de beperkte oppervlakte en het openbaar karakter vragen een regelmatige visuele controle (VTA[29]) om de veiligheid van de parkbosbezoekers te garanderen. Dit wordt best jaarlijks herhaald.*
>
> *Bovendien worden ook merkwaardige bomen om esthetische redenen in het bos gehouden. Via occasionele dunningen worden deze bomen vrijgesteld en geaccentueerd. Daar dit bosbestand ontstaan is uit een oude kasteeltuin kunnen dit ook exoten zijn.*

Ook voor de solitaire bomen op het centrale grasveld zijn uitspraken binnen het UBP Solhof 2013-2033 gedaan. De oude bomen worden zo lang mogelijk behouden en mogen hun aftakelingsfase doorstaan. Indien er toch een exemplaar moet sneuvelen, wordt de boom vervangen door dezelfde soort op dezelfde plaats.
Ook hier bevindt er zich momenteel opslag onder de oude solitaire bomen. Hierdoor komen deze bomen minder tot hun recht.
Onderstaande afbeeldingen geeft een summier beeld van de aanwezige oude bomen binnen het Solof.

---

[27] *Vereniging voor milieueducatie Provincie Antwerpen vzw*
[28] *Visual Tree assessment uitgevoerd door Meganck bvba*
[29] *Visual Tree Assasment beoordeeld de conditie en de structuur van een boom*

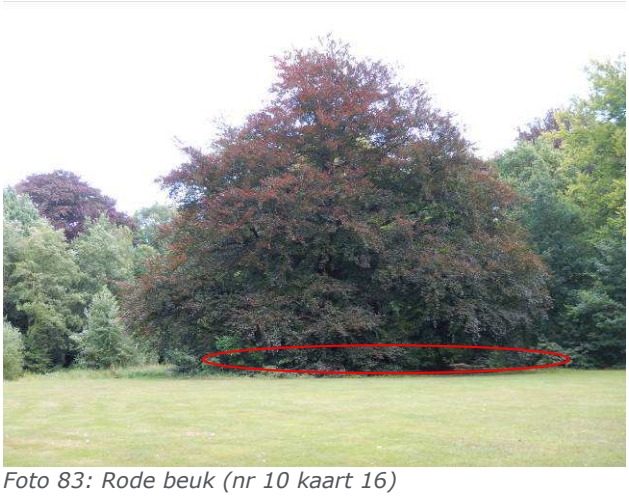

Foto 83: Rode beuk (nr 10 kaart 16)
Opslag onder boom aanwezig!

Foto 84: Rode beuk
(nr 14 kaart 16)

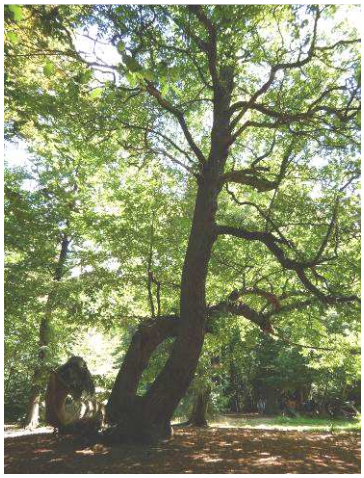

Foto 85: Tamme kastanje
(nr 28 kaart 16)

Foto 86: Oude haagbeuk
Niet monumentaal

Foto 87: Rode beuken
(nrs 8,9 en 10 kaart 16)
Opslag onder bomen aanwezig

Foto 88: Beuk
(nr 26 kaart 16)

Taxushagen

De dubbele haag aan de gloriëtte is uitgegroeid tot een dubbele bomenrij waar reeds uitval optreedt. Hierdoor zal de oorspronkelijke structuur van de haag gaan vervagen in de toekomst. Als je vanop een afstand naar de gloriëtte kijkt is de haagstructuur niet meer herkenbaar. De uitgegroeide taxusbomen maken een slordige indruk. Zie foto's 89 en 92.

De taxushaag nabij de boomgaard is uitgegroeid tot een bomenrij met monumentale taxussen. Deze rij gaat op in de overige aanwezige vegetatie. Zie foto's 90 en 91

De spiraalvormige taxus op de IJskelderberg heeft ondertussen een mooie structuur en dichtheid verkregen. Het is een toffe beleving om door de spiraal naar de gloriëtte te lopen. Eens boven kan je van een geweldig uitzicht genieten. Er moet wel over gewaakt worden dat de bovenste struiken niet te hoog gaan groeien. Momenteel moet je op de verankeringen van de knoteiken gaan staan om rondom rond te kunnen kijken. Het zicht naar het kasteel wordt wel open gehouden. Zie foto's 93 en 94.

Foto 89: Taxushaag gloriëtte, toestand 2017

Foto 90 en Foto 91: Bomenrij aan boomgaard, toestand 2017

Foto 92: Slordige indruk taxushaag gloriëtte (2017)

Foto 93: Taxusspiraal bovenop IJskelder, toestand 2017

Foto 94: Panorama vanop gloriëtte 2017

Gloriëttes

Gloriëtte nabij kasteel

De resten van de gloriëtte zijn zwaar vervallen. De bakstenen structuur gaat steeds meer afbrokkelen, ook aan de achterkant. Eén van de nog aanwezige knoteiken is afgevallen en ligt te vergaan op de grond. Zie foto's 95 t.e.m. 100.

Gloriëtte op ijskelderberg

De knoteikpilaren zijn onderhevig aan verval. Er wordt vandalisme op toegepast (o.a. brandsporen, graffiti, …). Sommige pilaren zijn niet meer verankerd en enkele dragen sporen van houtworm. Zie foto's 101 t.e.m. 109.

Foto 95: Gloriëtte nabij kasteel, toestand 2017

Foto 96: Gloriëtte nabij kasteel, toestand 2017

Foto 97

Foto 98

Foto 99

Foto 100

Foto's 97, 98, 99 en 100: Gloriëtte nabij kasteel, toestand 2017

Foto 101: Gloriëtte ijskelderberg, Toestand 2017

Foto 102: Gloriëtte ijskelderberg, Toestand 2017

Foto 103

Foto 104

Foto 105

Foto 106

Foto 107

Foto 108

Foto 109

Foto's 103, 104, 105, 106, 107, 108 en 109: Gloriëtte op ijskelderberg, toestand 2017

IJskelder

De ijskelderdeur is onderhevig aan vandalisme. Ze draagt graffitisporen en het slot wordt steeds open gebroken. De deur is eerst op alternatieve wijze dicht getimmerd en nu vervangen door een rooster. Zie foto's 110 en 111.

Foto 110: Deur ijskelder voorjaar 2017

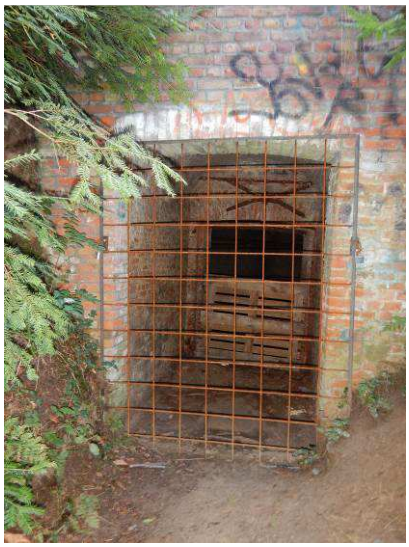
Foto 111: ingang IJskelder zomer 2017

Wandelpadennet
Naar uitvoering van het UBP zijn de slechtste delen van het wandelpadennet gedurende 2013-2014 hersteld. Het onderhouden van het wandelpadennet blijft echter een op te volgen aandachtspunt.

Zichtassen
Momenteel heb je in het park nog steeds 4 mogelijkheden voor zichtassen. In het UBP 2013-2033 is het behoud van 2 hoofdzichtassen voorgesteld. Deze zijn vandaag de dag niet 100 % waargemaakt of onderhouden. Zeker in de zomer, wordt het zichtaseffect gemist.
Mits het toepassen van een eenvoudig beheer[30] kunnen alle mogelijke zichtassen terug geherwaardeerd worden.

Hoofdzichtas 1

Figuur 16: Hoofdzichtas 1

Dit is de best geaccentueerde zichtas.
Echter mag het bovenste rondje van de taxusspiraal niet te hoog groeien daar het zicht anders beperkt wordt.
Ook dient de opslag op regelmatige tijdstippen verwijderd te worden. Op dit moment is er opslag aanwezig die het zicht belemmerd.

Foto 112: Zicht voorjaar 2017 (vanop sokkel)

Foto 113: Zicht zomer 2017 (vanop sokkel)
Opslag die zicht belemmerd

Foto 114: Zicht (vanop grond)

[30] *Op regelmatige basis verwijderen van opslag*

Hoofdzichtas 2

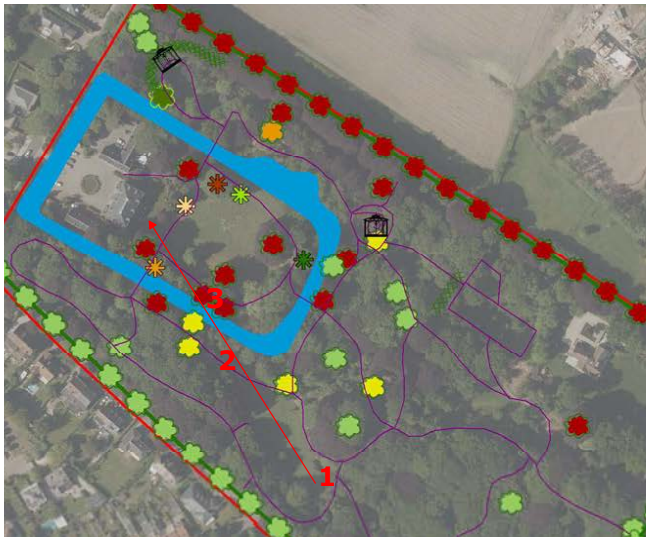

Figuur 17: Hoofdzichtas 2

Deze zichtas is momenteel terug dicht gegroeid.
Onderstaande foto's geven telkens het zicht weer vanop de bijgevoegde locaties in figuur 17.

Foto 115: Locatie 1 – toestand voorjaar 2017

Foto 116: Locatie 1 – toestand zomer 2017

Foto 117: Locatie 2 – toestand zomer 2017
Te verwijderen opslag (reeds groot)

Foto 118: Locatie 3 – toestand zomer 2017
Te verwijderen opslag (nog klein)

Mogelijke zichtas achterste brug Slotgracht

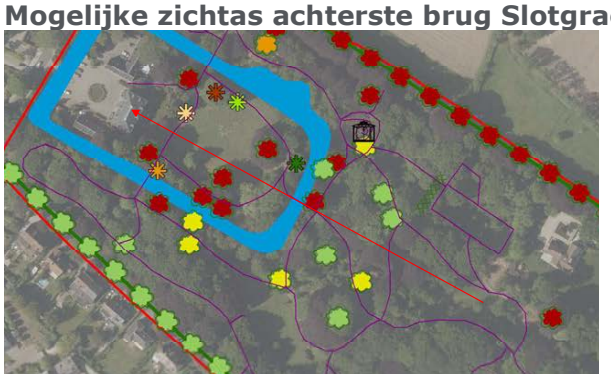

Figuur 18: Mogelijke zichtas achterste brug Slotgracht

Makkelijk te realiseren zichtas door het verwijderen van opslag en kleinere boompjes.

Foto 119: Zicht vanop brug naar kasteel – voorjaar 2017

Foto 120: Zicht vanop centrale grasveld naar brug – zomer 2017

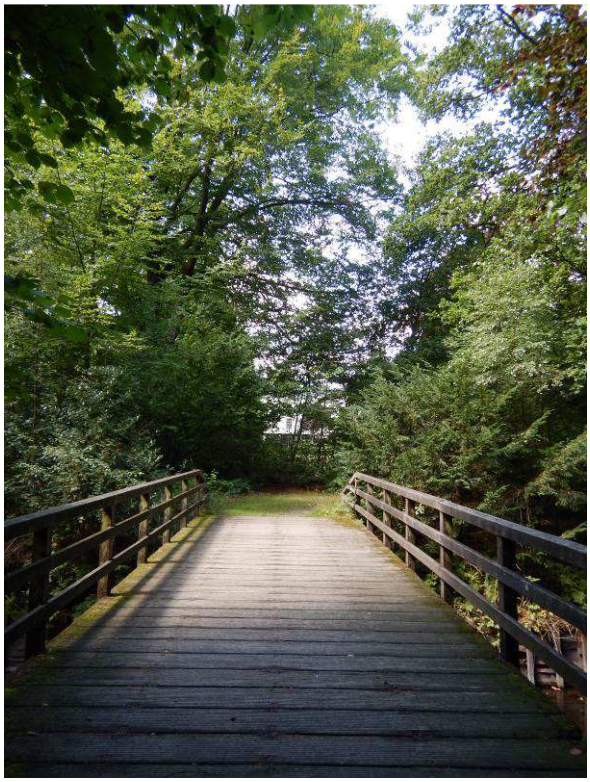

Foto 121: Zicht vanop brug naar kasteel – zomer 2017

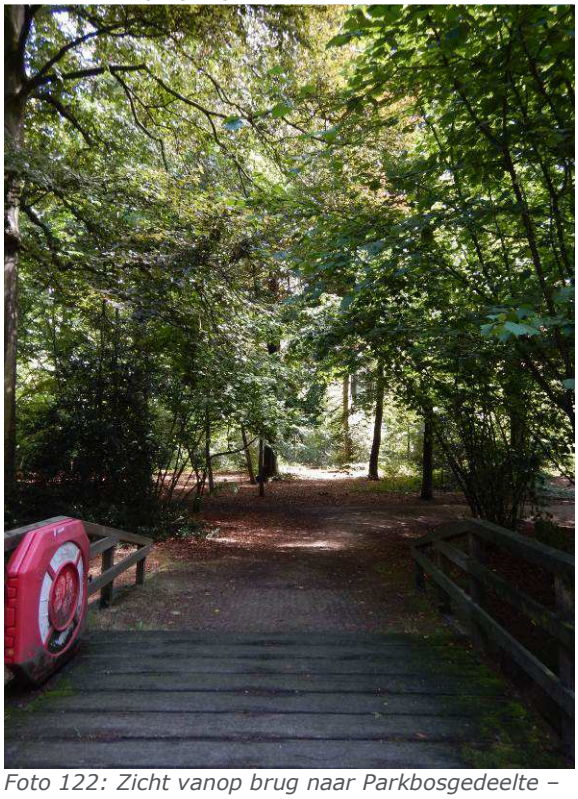

Foto 122: Zicht vanop brug naar Parkbosgedeelte – zomer 2017

Mogelijke zichtas vanuit gloriëtte aan kasteel

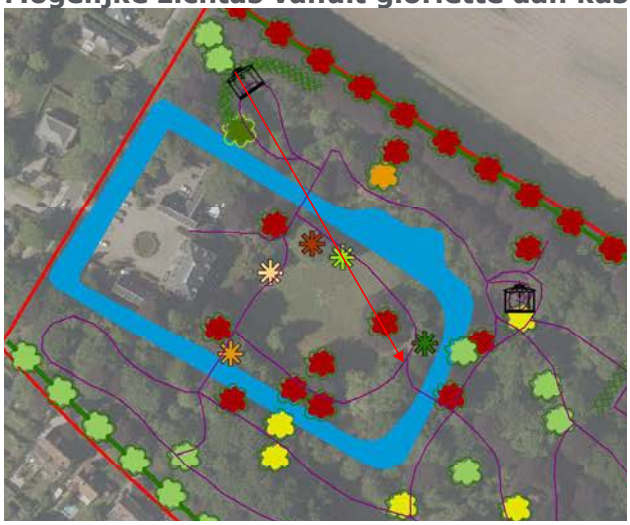

Figuur 19: Mogelijke zichtas vanuit gloriëtte aan kasteel

Ook deze zichtas kan verwezenlijkt worden door het verwijderen van opslag nabij de brug en op de oever van de Slotgracht.
Grotere bomen kunnen blijven staan, daar kan je onderdoor kijken.

Foto 123: Huidig zicht vanuit gloriëtte – zomer 2017

Foto 124: te verwijderen opslag nabij brug

Reliëfsverhoging
Beide reliëfsverhogingen zijn nog aanwezig binnen het park.

Beukenotendreef
Alle bomen van de beukenotendreef zijn opgemeten. Bijlage 10 geeft hiervan het opmetingsplan weer. Er is ook een VTA op de bomen toegepast.
De dikste bomen bevinden zich in het westelijke deel van de dreef. Sporadisch zijn er bomen uitgevallen. Op deze plaatsen zijn nieuwe, jonge exemplaren aangeplant. Op lange termijn zal dit effect hebben op de uniformiteit van de dreef daar deze zal bestaan uit bomen met verschillende leeftijden. Op dit moment heeft de dreef nog steeds een sterk visueel dreefeffect. Zie foto's 125 t.e.m. 130.

De gedenkplaat van de vliegtuigcrash is verdwenen, alleen de sokkel staat er nog. Zie foto 128.

Foto 125: Monumentale bomen westelijk deel Beukenotendreef (2017)

Foto 126: Jonge aanplant tussen oude bomen (inboeten dreef) (2017)

Foto 127: Sporadische uitval (2017)

Foto 128: Sokkel gedenkplaat vliegtuigcrash (2017)

Foto 129: Oostelijk deel beukenotendreef 2017

Foto 130: Oostelijk deel beukenotendreef 2017

Solhofdreef

Ook de bomen van de Solhofdreef zijn opgemeten en hebben een VTA ondergaan door Meganck. De meeste bomen zijn nog aanwezig maar ook hier staat er hier en daar een jonger exemplaar. Zie foto's 131 t.e.m. 138

Foto 131

Foto 132

Foto 133

Foto's 131, 132 en 133: Zicht op het deel beginnend aan de Baron van Ertbornstraat (2017)

Foto 134

Foto 135

Foto's 134 en 135: Zicht op deel voorbij de Lindelei (2017)

Foto 136

Foto 137

Foto 138

Foto's 136, 137 en 138: Zicht op deel achterkant "Solhof" tot aan de kleistraat (2017)

3.3. Beschrijving van het abiotisch milieu

Naar het UBP "Solhof" 2013-2033

3.3.1. Reliëf (Zie Kaart 20 UBP 2013-2033)

Het grondgebied van Aartselaar strekt zich uit op de noordwaarts zacht afhellende rug van de cuesta van Boom. De cuestakruin ligt slecht op enkele kilometers ten zuiden, nabij Lindenbos bij Aartselaar op ongeveer 24 m hoogte. De noordgrens van Aarselaar wordt gevormd voor een deel door de Edegemse Beek en de Grote Struisbeek. Deze beken liggen op nog geen 10 m hoogte.
Het Solhof is nagenoeg vlak gelegen op ongeveer 15 m hoogte, met een maximum in het park van 16,5 m. Loop je van het noorden van het domein naar het zuiden dan stijg je maximaal 2 m. Uitzondering is de ijskelder in het noorden en de reliëfsverhoging in het zuiden van het park. Deze zijn duidelijk waar te nemen op het DHM omdat ze 3 à 4 m boven de omgeving uit steken.
Het domein ligt redelijk hoog en toch ver ten noorden op de afhellende rug. Het domein ligt op een plaatselijke uitgestrekte verhevenheid dat duidelijk afsteekt in hoogte tegen de lager gelegen gebieden ten westen, ten noorden en ten oosten van het domein waarvan de hoogte maar ongeveer op 14 m ligt. Op deze verhevenheid is oppervlaktewater schaars en ligt de grondwatertafel diep onder het maaiveld.

3.3.2. Hydrografie (Zie Kaart 21 UBP 2013-2033)

Het Solhof ligt in het deelbekken Benedenvliet wat op zijn beurt behoort tot het Beneden-Scheldebekken. Het grootste gedeelte van het betrokken stroomgebied maakt deel uit van de Rupel formatie en heeft een bodemgesteldheid gaande van klei uit de formatie van Boom tot lemige, glauconiethoude zanden van Edegem en Berchem.

Ten zuiden en ten oosten van het studiegebied ligt een uitgestrekt landbouwgebied waar de A.S.10.81 (3de categorie) via de A.S. 10.8 (2de categorie) naar de Mandoursebeek (2de categorie) loopt. De afwatering van het bosbestand gebeurt door een stelsel van grachten die uitmonden in bovenvermelde waterlopen.
In het landbouwgebied zorgt een lemige deklaag voor een beperkte drainagecapaciteit. Samen met een geremde uitwatering van het volledige bekken in de Schelde[31] zorgt dit voor hoge waterstanden en een daarmee gepaard gaande wateroverlast (Provinciebestuur Antwerpen, 1999). Nabij het Solhof ligt dus een zone met een verhoogd risico op overstroming.
De gemeente Aartselaar liet een integraal waterbeheerplan opstellen waarin onder andere de overstromingsproblematiek en mogelijke oplossingen hiervoor besproken worden. Bijkomend is in opdracht van de provincie Antwerpen ook een hydrologische en hydraulische studie uitgevoerd voor het volledige stroomgebied van de Grote Struisbeek.

Ten westen van het bosbestand is een diepe slotgracht, gevuld met grondwater, gelegen. In het noordelijke deel van de slotgracht, ter hoogte van de natuurlijke overstromingszone, verbindt een overloop de slotgracht met de gracht langsheen de Beukenotendreef. De slotgracht vangt in de winter het neerslagoverschot op. Vanaf de lente begint het waterpeil echter te dalen tot de slotgracht in de zomer voor een groot deel droog valt. Hoe hoger het grondwaterpeil van de omgeving is, hoe hoger het waterpeil in de gracht. Daarom zou zoveel mogelijk regenwater in deze omgeving moeten geïnfiltreerd worden.

[31] *Door de getijdewerking kan slechts periodiek water geloosd worden in de Schelde.*

Uit een studie over het bomenbeheerplan voor Barones Ludwine De Borrekenslaan blijkt dat in het oostelijk deel van de laan, nabij het domein Solhof, de bodems te droog zijn en de grondwatertafel te laag ligt om grote bomen in de zomer met water te voorzien. Dit heeft effect op het waterpeil in de slotgracht.

Ten noorden van de Beukenotendreef is een wadi (bestaande infiltratieweide) ingericht. Dit is een goed initiatief voor grondwaterconservering dat het plaatselijk peil van het grondwater helpt hoog te houden.

3.3.3. Bodem en geologie

De Bodemkaart (zie Kaart 22 UBP 2013-2033)
De Bodemkaart van België, kaartblad 43W (Hoboken), duidt het onderzochte studiegebied met de bodemseriecode OT aan. De code OT staat voor sterk vergraven terrein. Over het algemeen hebben vergraven terreinen ongeveer dezelfde bodemtextuur als de bodems in de nabije omgeving.
In de nabije omgeving komen bodems voor met de bodemseriecode Pcc, Ldc en OB. Pcc is een matig droge licht-zandleemgrond met verbrokkelde textuur B-horizont. Deze bodem blijft betrekkelijk lang verzadigd met water. Enkel in de zomer kan deze, bij een onvolledige grondbedekking, uitdrogen. Ldc is een matig gleyige zandleemgrond met sterk gevlekte textuur. B-horizont. Deze bodem is zeer nat in het voorjaar en sterk uitdrogend in de zomer. Pcc is iets zandiger en Ldc is iets lemiger. Beide types bodems komen hoofdzakelijk in landbouwgebied voor. OB geeft bebouwde zone aan.

Gedurende het terreinbezoek (24/11/2010) kon vastgesteld worden dat de textuur van de bodems in het oostelijke deel van het bosbestand bestaat uit (iets zandiger) licht-zandleem. Vermoedelijk zijn dit vergraven Pcc-bodems. In het noordelijke en westelijke deel is de textuur iets lemiger. Vermoedelijk zijn dit vergraven Ldc-bodems. De oevers van de slotgracht bestaat uit lemiger materiaal met roestkorrels.

Bodems met een textuur B-horizont zijn ontstaan uit de licht-zandleem- en zandleemgronden bij een regenachtig klimaat onder een loofhoutvegetatie. Onder deze omstandigheden spoelen de kleimineralen en het leem uit de bovenlaag en vormden ze een kleiaanrijkings- of textuur B-horizont. Dit proces duurde verschillende eeuwen.
Wanneer een bodem met een textuur B-horizont door het wijzigen van de fysische factoren, meestal veroorzaakt door het ingrijpen van de mens, verbrokkelt de B-horizont. Indien deze bodems met rust gelaten worden grijpt spontane herbossing plaats en zal met de tijd (eeuwen) de B-horizont zich herstellen. Hetzelfde doet zich voor met vergraven gronden die langdurig herbebost bleven. De bodems in het bosbestand herstelllen zich traag van de vergravingen en ontwikkelen spontaan een bosbodemprofiel.

De bodems in het bosbestand zijn rijk aan organisch materiaal wat een lichte zure grond veroorzaakt. De zanden en het leem zijn mineraal matig nutriëntarm en kalkloos. Er is een permanent hergebruik van organische voedingsstoffen in het bosbestand. Indien men een verschraling van de bodems beoogt dan is een permanente afvoer van strooisel en takval aangewezen, indien men de bodems wenst te benutten voor voedselbehoeftiger soorten (zoals eik) dan is het aangewezen om het organisch materiaal ter plaatste op de bodem te laten verteren.

Geologie
Hoewel van relatief korte duur (65 miljoen - 2 miljoen jaar geleden), was het Tertiair een belangrijke periode voor de geologie en de geomorfologie van onze streken. Het grootste gedeelte van Vlaanderen is bedekt met Tertiaire afzettingen, en het huidige reliëf vindt gedeeltelijk zijn oorsprong in de gebeurtenissen tijdens deze periode.
Logischerwijs wordt het reliëf en het landschappelijk karakter van een streek in de eerste plaats bepaald door de recentste geologische afzettingen. In geval van Vlaanderen betreft dit het Quartair, de jongste en tevens kortste geologische periode (amper 2 miljoen jaar oud).

De Tertiaire afzettingen zijn hier aldus bedolven onder dekzanden aangevoerd tijdens de stormen van de laatste ijstijd. Zoals blijkt uit de bespreking van de bodem, gaat het vooral om zandleemgronden (Van Damme, 1994).
Macromorfologisch gezien vormt het Land van Boom, samen met het Land van Waas (traditionele landschappen), een para-cuesta die tussen Rupelmonde en Hoboken doorsneden wordt door het Scheldedal. Deze schijnquesta loopt ongeveer oost-west en bezit een zwak hellende rugzijde in het noorden en een veel steilere frontzijde in het zuiden. Deze reliëfvorm is een gevolg van het dagzomen van het tertiaire substraat (de klei van Boom). De vormgeving ervan gebeurde vooral door fluviatiele erosie van de Durme-Schelde (in het Waasland) en de Rupel (in het land van Boom).
De gemeente Aartselaar ligt grotendeels op de zwak hellende noordelijke flank van deze schijncuesta, en kent dus van noord naar zuid een geleidelijke inclinatie. Deze noord-zuid helling wordt geaccentueerd door de depressie van de Kleine Struisbeek – Edegemse Beek – Grote Struisbeek – Bovenvliet, zodat er van het noorden naar het zuiden van de gemeente gestijgt wordt van 6 tot 24 m (Van Damme, 1994) (zie kaart 20 UBP 2013-2033: DHM).

Volgens de chronostratigrafische indeling volgens de Nieuwe Geologische Kaart (kaartblad 15: 'Antwerpen', uitgave 2002) ligt de Boomse Klei op geringe diepte (zie tabel 2). Het freatische grondwater vloeit over deze kleilaag noordwaarts. De zanden waardoorheen het grondwater vloeit is niet zeer goed waterdoorlatend. De bodemlagen bovenaan hebben een geringe verticale waterdoorlatendheid (beperkte infiltratiesnelheid) waardoor het regenwater bij langdurige hevig neerslag op het land in plassen blijft staan en de bodem dicht slibt. Er kan bodemerosie optreden waarbij de fijnste leemdeeltjes uitspoelen. Er zijn weinig grote hoogteverschillen in de omgeving waardoor het regenwater moeilijk de waterlopen kan bereiken.

Diepte (m-mv)	Stratigrafie	Lithologische omschrijving	Hydrogeologie
0,0 - 0,5	teelaarde	zandlemig	matig waterdoorlatend
0,5 - 1,5	bodemlagen	gelig zandleem met leemlenzen	beperkt waterdoorlatend
1,5 - 2,0	Quartaire deklagen*	eolisch* zandleem met roestkorrels	matig waterdoorlatend
2,0 - 2,5	Quartaire deklagen (vervolg)	groenig grijs zand met grind aan de basis	matig waterdoorlatend
2,5 - 5,5	Tertiair*, Formatie van Berchem, Zanden van Voort	blauwig grijs kleiig glauconietrijk zand met grind aan de basis	matig waterdoorlatend, aan de basis slap door waterverzadiging
5,5 - 50	Tertiair, Formatie van Boom	donkere vaste klei	waterondoorlatend

Tabel 2: Chronostratigrafische indeling volgens de Nieuwe Geologische Kaart (kaartblad 15: 'Antwerpen', uitgave 2002)

3.4. Beschrijving van het biotisch milieu

Flora en fauna van het Solhof worden uitvoerig beschreven in het UBP "Solhof" 2013-2033.

3.5. Infrastructuur

In en om het Solhof zijn verschillende types verkeers- en andere aanduidingsborden, verlichtingspalen, vuilbakken, zitbanken en versperringsmaterialen aanwezig.

Kaart 17 geeft de verschillende infrastructuurelementen en hun positionering binnen de afbakeningen van dit erfgoedplan weer. Kaart 18 geeft ook de verschillende versperringen en poorten weer.
Bijlage 11 geeft de verschillende types infrastructuurelementen weer.

Binnen in het Solhof is een leerpad met educatieve infoborden aanwezig. Daarbovenop zijn verschillende bomen voorzien van een naamplaatje. Rondom het openbaar park staat een draadafsluiting met prikkeldraad. Zie foto's 139, 142, 143, 144 en 145.
Tussen de dreefbomen in de Solhofdreef zijn verschillende paaltjes geplaatst. Zie foto's 146, 147 en 148.
Aan de kant van het park is ook een haag met versteviging aanwezig. Zie foto's 140 en 141.

Foto 139: Naambordjes bomen

Foto 140: Haag Solhofdreef

Foto 141: Haag Solhofdreef

Foto 142: Omheining park
Draadafsluiting en prikkeldraad

Foto 143: Omheining park
Draadafsluiting en prikkeldraad

Foto 144: Omheining park
Draadafsluiting en prikkeldraad

Foto 145: Omheining park
Draadafsluiting en prikkeldraad

Foto 146: Paaltjes Solhofdreef

Foto 147: Paaltjes Solhofdreef

Foto 148: Paaltjes Solhofdreef

4.Situering en beschrijving van de erfgoedwaarden

Het Solhof is sinds 1984 beschermd als dorpsgezicht. De bescherming (OA002288) betreft de omgeving van het kasteel Solhof, de bijgebouwen, de omgrachting, de gronden binnen en buiten de omgrachting en de dreven. Alles is beschermd omwille van historische redenen. De ronde hoektorens en het hoofdgebouw (OA002287) van het kasteel Solhof zijn tevens beschermd als monument om reden van de historische, architecturale, stedenbouwkundige en esthetische waarde.

Het geheel kent een lange geschiedenis die terug gaat tot de 15de eeuw. De gebouwen en de parkstructuur zijn nog voor een groot deel aanwezig.

Het beschermde dorpsgezicht is 10,14 ha groot volgens GIS. Het sluit aan op de bebouwde kern van de gemeente Aartselaar waardoor het voornamelijk dienst doet als recreatiegroen voor bewoners uit de omgeving. Door de aanwezigheid van het Hotel en een Restaurant komen er tevens veel bezoekers van verder weg tot zelf buiten onze landsgrenzen. Er heerst een rustige sfeer.

Structuurbepalend voor het hele domein zijn het geheel van gebouwen met walgracht, de kasteeltuin in Engelse landschapsstijl en de dreven eromheen. De zichten binnen het beschermde dorpsgezicht zijn over het algemeen goed. Door de hoge hagen en andere beplantingen langsheen de straatkanten is het zicht op het beschermd landschap van buiten uit eerder beperkt.

Het park wordt voornamelijk gebruikt voor zachte recreatie (wandelen, de hond uitlaten, spelen, genieten op een bankje). Af en toe worden er kleine evenementen georganiseerd. Het park fungeert ook als speelplek voor de plaatselijke jeugdbeweging en er wordt aan Tai chi gedaan. Er is een natuurleerpad aanwezig in het park.

De erfgoedwaarde bestaat er uit dat het Solhof deel uit maakt van een groter geheel nml. drie kasteeldomeinen, omgeven door een relatief gaaf bewaarde landelijke omgeving. Hierbinnen is de structuur en opbouw van de kasteeldomeinen redelijk gaaf bewaard gebleven. Alles samen geven zij vandaag de dag een historische karakter aan deze plaats waardoor dit groter geheel als ankerplaats is aangeduid. Met andere woorden heeft het een ruimtelijk-structurerende waarde, bezit gaafheid, herkenbaarheid en heeft een context- en ensemblewaarde.
Tevens schets de geschiedenis van het kasteel en de tuin mooi hoe boerderijen en kleinere lustgoederen evolueren tot grotere kastelen en hoven van plaisantie. Dit is streekeigen voor het Z-ZO van Antwerpen en haar randgemeenten en maakt deel uit van de relictzone Kasteeldomeinen Z-ZO Antwerpen en randgemeenten. Het bezit dus zeker ook een historische waarde.

4.1. Gebouwenpatrimonium

Het gebouwenpatrimonium (Zie foto 9) bestaat uit een neoclassicistische kasteel, een conciërgewoning, stallingen en een koetshuis gesitueerd rond een gedeeltelijk ommuurde binnenplaats. Alles ligt binnen een walgracht met 2 ronde hoektorens (zie foto 34) die nog dateren uit de oudste fase (15de eeuw) van de ontwikkeling van het kasteeldomein. De gebouwen zijn bereikbaar via een bakstenen boogbrug tussen vierkante pijlers van arduin met bolvormige bekroning (Zie foto 12). Jammer genoeg is de ijzeren poort niet meer aanwezig.

Erfgoedwaarde bestaat uit het feit dat men de geschiedenis kan aflezen in de gebouwen. Uit elke grote veranderingsperiode resten nog enkele bouwwerken. De walgracht en bijgebouwen zijn beschermd dorpsgezicht. De ronde hoektorens en het hoofdgebouw van het kasteel Solhof zijn tevens beschermd als monument. Samen bezitten zij historische, architecturale, stedenbouwkundige en esthetische waarde.

4.2. Engelse Landschapstuin

De tuin van het Solhof bezit nog grotendeels de indeling en elementen uit de fase vanaf de Engelse landschapstuin. Binnen de landschapstuin zijn de centrale grasvlakte met zicht op de walgracht, de walgracht zelf, enkele solitaire bomen en boomgroepen evenals het parkbos, de gloriëttes ,een ijskelder, enkele zichtassen en het wandelpadennet hierbij structuurbepalend.
Erfgoedwaarde bestaat uit de duidelijke aanwezigheid en leesbaarheid van al deze elementen naast het voorkomen van speciale parkbomen en een oud bomenbestand. Samen geven zij aan de nog redelijk gaaf bewaarde tuin een historische en esthetische waarde. Alle afzonderlijke delen bezitten erfgoedwaarde:

- Centrale grasvlakte
- Zichtassen
- Walgracht
- Gloriëttes
- IJskelder
- Speciale parkbomen en oud bomenbestand
- Wandelpadennet

4.3. Dreven

Ook de dreven zijn opgenomen in de bescherming als dorpsgezicht omwille van historische redenen. Ze kennen een ruimtelijk-structurerende, context- en ensemblewaarde.

4.4. ZEN-erfgoed en open erfgoed

Binnen het beschermde dorpsgezicht zijn enkele onroerende goederen aanwezig die niet meteen een economisch nut hebben en welke dus als ZEN-erfgoed (erfgoed Zonder Economisch Nut) in aanmerking kunnen komen. Het gaat om volgende onroerende goederen: de gloriëttes en de ijskelder, de ronde hoektorens en enkele kenmerkende bomen (Kaart 19).

Het Kasteel en de bijgebouwen zijn in gebruik als hotel en restaurant waardoor zij niet in aanmerking komen als ZEN-erfgoed. Zij voldoen tevens niet aan de voorwaarden om erkend te worden als open erfgoed.

De rest van het Solhof is een openbaar park en bevat naast de hierboven opgesomde items geen verdere elementen die in aanmerking komen voor open erfgoed.

5. Beheervisie, beheereenheden en beheerdoelstellingen

5.1. Beheervisie

5.1.1. Visie op het dorpsgezicht en de ermee verbonden erfgoedkenmerken en/of erfgoedelementen

Het typische karakter van het dorpsgezicht dient behouden te blijven en waar mogelijk versterkt te worden, rekening houdend met de diverse functies van het gebied. Het park en zijn omgeving beschikt over een zekere gaafheid, grenzend aan een sterk bebouwde omgeving. Het bevat een aantal erfgoedelementen (kasteel met bijgebouwen, 2 ronde hoektorens, walgracht, dreven en een Engelse landschapstuin) met historische, architecturale, stedenbouwkundige en esthetische waarde. Deze erfgoedelementen worden bewaard.

Bovenstaande erfgoedelementen zijn structuurbepalend binnen het beschermde dorpsgezicht. Binnen de Engelse landschapstuin zijn de centrale grasvlakte, zichtassen, walgracht, gloriëttes, ijskelder, de speciale parkbomen, het oud bomenbestand en het wandelpadennet structuurbepalend.

Deze algemene structuur van het gebied wordt behouden. Alle structuurbepalende elementen worden op zijn minst behouden en onderhouden. Waar het kan worden deze elementen zelf verbeterd en/of hersteld.

5.1.2. Visie voor sectoren/invalshoeken die de waarde van het dorpsgezicht kunnen versterken

5.1.2.1. Natuur en ecologie

De waarde van het dorpsgezicht en vooral de Engelse landschapstuin versterken door aandacht te schenken aan het behoud en een uitbreiding van de natuurwaarden. Extra aandacht gaat naar de vooropgestelde beheermaatregelen uit het Uitgebreid Bosbeheerplan Solhof 2013-2033 dat streeft naar een zo divers mogelijke flora en fauna.

Dit komt ook de ecologische en educatieve functie van het park nabij het centrum van Aartselaar ten goede.

5.1.2.2. Recreatie en educatie

Door de ligging nabij het centrum van Aartselaar en gezien de functies van Hotel en Restaurant heeft het dorpsgezicht een belangrijke sociale en recreatieve functie. Het gebied wordt gebruikt voor zachte recreatie (wandelen, hond uitlaten, speelweide) en als locatie voor kleinschalige evenementen. Deze recreatie moet mogelijk blijven met respect voor de historische en esthetische waarde en mag de draagkracht van het gebied niet overschrijden. Bij het plannen van evenementen wordt steeds afgetoetst wat de impact ervan is op de aanwezige waarden zodat er waar nodig kan bijgestuurd worden.

Ook het educatieve luik (natuur en cultuur) wordt behouden en onderhouden.

5.1.2.3. Relatie met de omgeving

Daar het Solhof gelegen is in de Relictzone Kasteeldomeinen Z-ZO Antwerpen en randgemeenten en deel uitmaakt van de ankerplaats Domein Groeningenhof en Solhof met omgeving, is het wenselijk om de structuur en de opbouw van de kasteeldomeinen binnen een landelijke omgeving met een aantal kleine landschapselementen te behouden en te vrijwaren

van verdere bebouwing(sdruk). Extra aandacht gaat uit naar het behoud en onderhoud van de omliggende dreven die naast een belangrijke ecologische waarde voor holenbroeders, vleermuizen en paddenstoelen ook een belangrijke landschappelijke, verbindende en ruimtelijk-structurerende waarde bezitten.

Alle bovenstaande waarden en functies van het dorpsgezicht (erfgoed, landschap, recreatie, natuur …) moeten duurzaam, dus op lange termijn, kunnen behouden blijven.

5.2. Afbakening beheereenheden

Gemakshalve zijn de beheereenheden uit het Uitgebreid Bosbeheerplan 2013-2033 over genomen. Bijkomend zijn nog de Solhofdreef (bestand 1g) en de kastelensite met het gebouwenpatrimonium (bestand 1h) opgenomen (Zie kaart 20).

Volgende beheereenheden worden onderscheiden:

1a Parkbos = bosbestand uit het Uitgebreid Bosbeheerplan Solhof 2013-2033
1b Slotgracht
1c Centrale graszone met houtkant, bomengroepen, solitairen en een oeverzone
1d Grasveld met solitairen
1e Boomgaard
1f Beukenotendreef
1g Solhofdreef
1h Kasteelsite met gebouwenpatrimonium

5.3. Beheerdoelstellingen

De beheerdoelstellingen uit het Uitgebreid Bosbeheerplan Solhof 2013-2033 blijven van kracht. Dit heeft voornamelijk betrekking op de beheereenheid 1a = Parkbos (= bosbestand bosbeheerplan). Dit komt neer op het vervullen van een recreatieve en sociale functie in combinatie met het behoud en de ontwikkeling van een ecologisch waardevol bos. Bij het beheer wordt rekening gehouden met de actuele en potentiële biologische waarden (ecologische bosfunctie). De 'Beheervisie voor openbare bossen' en de 'Criteria duurzaam bosbeheer' worden hierbij gevolgd. Reeds in het Uitgebreid bosbeheerplan wordt rekening gehouden met de recreatieve functie en de historische waarden van dit deel van het beschermde dorpsgezicht.

Met betrekking tot de ecologische functie wordt o.a. gewerkt aan het behoud van de verschillende aanwezige biotopen, aan de instandhouding van het oud bomenbestand en de instandhouding en ontwikkeling van structuurrijke open plekken en bosranden. Ook wordt rekening gehouden met het toepassen van vleermuis- en paddenstoelvriendelijk beheer en het behoud van voorjaarsbloeiers.

Daar het parkbos ontstaan is uit een kasteeltuin met historische waarde en vandaag dienst doet als openbaar park zal het parkachtig uitzicht en een aandeel uitheemse soorten bewaard blijven.

Met betrekking tot de educatieve en recreatieve functie blijft deze behouden door het verder aanbieden en onderhouden van een leerpad, een educatieve natuurwandeling en naambordjes bij verschillende bomen alsook het behouden en onderhouden van het wandelpadennet. Deze

zaken belichten naast verschillende facetten uit de natuur ook de ontstaansgeschiedenis van dit dorpsgezicht en de bijhorende landschapsstijl.

Ook voor de beheereenheden 1b (Slotgracht), 1c (Centrale graszone met houtkant, bomengroepen, solitairen en een oeverzone), 1d (Grasveld met solitairen), 1e (Boomgaard) en 1f (Beukenotendreef) zijn er binnen het Uitgebreid bosbeheerplan beheerdoelstellingen voorop gesteld. Deze doelstellingen blijven van kracht.

Binnen het kader van dit erfgoedplan worden ter versterking van de erfgoedwaarden enkele beheereenheden verder uitgewerkt.

1a Parkbos
Binnen het parkbos wordt extra aandacht besteed aan het behoud van de algemene landschapsstructuur. Het beheer zal er met andere woorden op gericht zijn om de basisstructuur van het parkbos te behouden. De waarde wordt immers bepaald door de aanwezigheid en onderlinge positionering van het wandelpadennet, reliëfsverhogingen, enkele grasveldjes (=open plekken), de gloriëttes, ijskelder, zichtassen, typische beplantingen en een bosdeel met oude bomen. Deze structuurbepalende elementen worden in stand gehouden.

Binnen dit plan wordt extra aandacht geschonken aan het herstel en onderhoud van de **gloriëttes** en de **ijskelder.** De gloriëttes worden naar oorspronkelijk ontwerp hersteld en voor de ijskelder wordt onderzocht hoe deze beter kan ingericht worden voor vleermuizen. Bijkomend wordt gezocht naar oplossingen om vandalisme aan bovenstaande parkinfrastructuur tegen te gaan. Voor de ijskelderberg wordt gezocht naar een oplossing om betreding met de fiets tegen te gaan.

1b Slotgracht
De **slotgracht** heeft een belangrijke historische waarde binnen het dorpsgezicht waardoor behoud ervan voorop staat. De oevers zijn sterk aan het verzakken en worden hersteld. Het deel aan de Baron van Ertbornstraat is er het ergst aan toe. Antea Group heeft in opdracht van de gemeente Aartselaar onderzocht wat de oorzaak is van deze verzakking. Duurzaam herstel impliceert het plaatsen van schanskorven (eventueel met fijnfilter) en een herstel van de beschoeiing. Bijlage 9 geeft de nota weer met een analyse van de verschillende waarnemingen ter plaatse en de uitgevoerde meetcampagne van het oppervlakte- en grondwaterpeil. Ook het voorstel tot duurzaam herstel wordt mee gegeven.

Bij verlanding is een slibruiming aangewezen. De sliblaag is momenteel nog niet dik genoeg om geruimd te worden.

De **houten bruggen** over de slotgracht worden op regelmatige basis schoongemaakt en hersteld indien nodig.

1c Centrale graszone met houtkant, bomengroepen, solitairen en een oeverzone
Dit centrale grasveld is structuurbepalend en kent een grote historische en esthetische waarde. De hoofdstructuur wordt omwille van deze redenen bewaard. Behoud van de solitairen en bomengroepen is aangewezen. In de eerste plaats is het beheer erop gericht de oude aanwezige bomen zo lang mogelijk te behouden in optimale omstandigheden. De bomen mogen in aftakelingsfase verder leven. Ter veiligheid van de parkgebruiker worden gepaste maatregelen genomen om dit mogelijk te maken. Indien een boom toch afsterft en vervangen dient te worden, zal dit gebeuren door eenzelfde soort op dezelfde plaats wat het behoud van speciale parkboomsoorten nastreeft.

Om zichtassen te bewaren worden geen bijkomende bomen op andere plaatsen geplant.

1d Grasveld met solitairen
Dit grasveld wordt in stand gehouden. Ook hier worden de solitairen behouden en gaat men ter bewaring van de zichtas geen bijkomende bomen op andere plaatsen planten.

1e Boomgaard
Wordt in stand gehouden.

1f Beukenotendreef
Bezit een belangrijke landschappelijke, verbindende en ruimtelijk-structurerende waarde voor het Solhof zelf en de omgeving. Het behoud en een goed beheer staan hier voorop.

Het **westelijke deel** van de dreef, van aan de Baron van Ertbornstraat tot aan de zij-ingang van het domein Solhof ter hoogte van de ijskelder, heeft nog een redelijk uniform bomenbestand en bezit ook de oudste bomen. Beheer is erop gericht deze zo lang mogelijk te behouden in optimale omstandigheden.
Het **oostelijke deel** van de dreef, van aan de Solhofdreef tot de zij-ingang van het domein Solhof ter hoogte van de ijskelder, heeft geen uniform bomenbestand meer en verkeert in slechte staat. Ook het pad verkeerd in slechte staat bij nat weer. Dit deel van de dreef en het pad zijn aan vervanging toe.

1g Solhofdreef
Ook deze dreef bezit een belangrijke landschappelijke, verbindende en ruimtelijk-structurerende waarde voor het Solhof zelf en de omgeving. Het behoud en een goed beheer staan ook hier voorop.

1h Kasteelsite met gebouwenpatrimonium
Behoud en onderhoud beschermde gebouwen
De beschermde gebouwen in het dorpsgezicht hebben een historische waarde of hebben minstens nog elementen die verwijzen naar hun historiek. Deze elementen maken deel uit van het dorpsgezicht en moeten de nodige aandacht krijgen om verval tegen te gaan. Herstellingen gebeuren steeds met respect voor het oorspronkelijk ontwerp.

Het **kasteel** is momenteel in gebruik als hotel. Uitbating op deze plaats houdt rekening met de aanwezige erfgoedwaarden. De buiteninrichting is sober en aangepast aan het karakter van het landschap. De horecazaak wordt aangekondigd via een esthetisch verantwoorde en landschappelijk integreerbare bewegwijzering. Het goed wordt goed onderhouden en indien nodig hersteld. Herstellingen gebeuren steeds met respect voor het oorspronkelijk ontwerp.

De **ronde hoektorens** zijn samen met de slotgracht, de oudste restanten van het Solhof nog aanwezig. Behoud van deze torens is belangrijk. Omdat één van de hoektorens scheef aan het zakken is richting slotgracht wordt er blijvend gestreefd naar een gezamenlijk plan van aanpak om dit probleem op te lossen. Het goed wordt goed onderhouden en indien nodig hersteld. Herstellingen gebeuren steeds met respect voor het oorspronkelijk ontwerp.

Behoud en onderhoud overig bouwkundig erfgoed
De **stallingen** en de **Conciërgewoning** worden gebruikt als restaurant. Ook deze gebouwen bezitten een historische en architecturale waarde binnen het dorpsgezicht Solhof. Net zoals het hotel zal uitbating op deze plaats rekening houden met de aanwezige erfgoedwaarden. De buiteninrichting is sober en aangepast aan het karakter van het landschap. De horecazaak wordt aangekondigd via een esthetisch verantwoorde en landschappelijk integreerbare bewegwijzering. Het goed wordt goed onderhouden en indien nodig hersteld. Herstellingen gebeuren steeds met respect voor het oorspronkelijk ontwerp.

Ook het **Koetshuis** wordt goed onderhouden en indien nodig hersteld. Herstellingen gebeuren steeds met respect voor het oorspronkelijk ontwerp.

Indien de activiteiten in het kasteel, stallingen, conciërgewoning of het koetshuis ooit bijkomende parkeervoorzieningen vragen, worden deze niet binnen maar buiten het beschermde dorpsgezicht gezocht.

De **stenen hoofdtoegangsbrug** tot de kastelensite wordt onderhouden en hersteld indien nodig. Herstellingen gebeuren steeds met respect voor het oorspronkelijk ontwerp.

Opwaardering kasteelsite
Rondom het volledige domein staat een draadafsluiting met prikkeldraad. Vooral rondom de kastelensite zelf en minimaal langsheen de Baron van Ertbornstraat wordt de erfgoedwaarde en de beleving van het beschermde dorpsgezicht verhoogt door het vervangen van deze draadafsluiting door een meer landschappelijk gepaste omheining en/of hek.

Algemeen volledige gebied erfgoedplan
Onderhoud recreatieve infrastructuur
De aanwezige recreatieve elementen (zitbanken, vuilbakken, fietsrekken, naambordjes, infoborden, …) worden onderhouden. Wanneer deze recreatieve elementen in slechte staat zijn, worden ze verwijderd of vervangen. Vervanging van kapot meubilair draagt bij aan een verzorgde uitstraling van het beschermd erfgoed. Een uniforme materiaal- en kleurkeuze van de recreatieve infrastructuur draagt verder bij aan de esthetische waarde van het beschermde dorpsgezicht. Storende elementen worden vermeden. Afsluitingen worden tot een minimum beperkt. Bij aanleg of vernieuwing wordt er gekozen voor duurzame materialen die passen in het landschap.

Instandhouding en onderhoud van het wandelpadennet
Het wandelpadennet maakt integraal deel uit van het beschermde dorpsgezicht, meer nog geeft zij mee waarde aan de Engelse landschapstuin. De paden worden op regelmatige basis onderhouden en gerestaureerd (terug bol leggen) indien nodig. De paden blijven onverhard en worden niet verplaatst.

Behoud en accentuering zichtassen
Resterende **zichtassen** (zie kaart 15 Landschappelijk erfgoed) blijven behouden en worden waar mogelijk geaccentueerd. Dit impliceert dat er, vooral op de open grasvelden, geen bijkomende bomen op andere plaatsen geplant zullen worden.

Beschermen bomen en bodem bij werken en evenementen
Beschadiging van de bomen bij beheerwerken (bv. maaien) of evenementen moet vermeden worden. De bomen moeten voorzien worden van een afsluiting of een andere bescherming indien er kans op schade is bij een evenement of werkzaamheden. Ook beschadiging van de boomwortels en de bodem bij beheerwerken of bij evenementen moet voorkomen worden. Er moeten rijplaten worden gebruikt indien er zware voertuigen het openbaar park Solhof moeten betreden. Ook de bomen buiten het openbaar park dienen beschermd te worden bij beheerwerken en/of evenementen.

Tolerantie niet invasieve exoten
Omdat de speciale parkbomen binnen de oude kasteeltuin mee de waarde van deze Engelse landschapstuin bepalen, worden niet invasieve exoten getolereerd en blijft de mogelijkheid bestaan afgestorven exemplaren te vervangen door een nieuw exemplaar van dezelfde soort.

Aandacht voor vleermuisvriendelijk beheer
Ook buiten de beheereenheid parkbos wordt het vleermuisvriendelijk beheer, voorgesteld in het UBP Solhof 2013-2033, toegepast.

Aandacht voor archeologisch erfgoed
Bij beheer- en onderhoudswerken dient rekening gehouden te worden met de potentiële aanwezigheid van archeologisch erfgoed. Met het oog op eventuele archeologische elementen in de ondergrond dient bij beheer steeds een zo beperkt mogelijke verstoring van de ondergrond vooropgesteld te worden. Indien er toch een grote verstoring (bv. grondverzet) gepland wordt, kan men voorafgaand aan de werkzaamheden een archeologische toets door middel van een vooronderzoek laten uitvoeren.

De verantwoordelijkheid voor het archeologisch erfgoed ligt bij de eigenaars en gebruiker. Zij dienen de archeologische monumenten te bewaren en te behoeden voor beschadiging. Indien dit niet 'in situ' kan, moet dit 'ex situ' gebeuren, via een opgraving. Voor advies i.v.m. beheerwerken met ingrepen in de bodem en/of met consequenties voor de bodem kan contact genomen worden met de archeologen van het Agentschap Onroerend Erfgoed. Voor archeologische vondsten is er standaard ook een meldingsplicht bij het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Aandacht voor milieu en duurzaamheid
In functie van een milieuvriendelijk beleid worden er in het ganse park geen pesticiden of kunstmeststoffen gebruikt.

Tevens wordt er geopteerd om gebruik te maken van duurzame materialen zoals FSC-gecertificeerd hout. Duurzaamheid, zowel op vlak van milieu-impact als levensduur is een belangrijk aandachtspunt.

6. Beheermaatregelen

6.1. Parkbos

Maatregel 1: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen

Maatregel 2: Restauratie en beheer gloriëttes

Maatregel 2a: Restauratie gloriëttes

De gloriëttes worden naar oorspronkelijk model terug opgebouwd. Hiervoor wordt nagegaan welke originele elementen nog aanwezig zijn op de gemeente.

Gloriëtte nabij kasteel:

In eerste instantie wordt ervoor gezorgd dat de bakstenen structuur van de gloriëtte niet verder afbrokkelt. Alle losse delen (bakstenen, knoteik, …) worden verzameld zodat zij niet verder vergaan of onderhevig zijn aan vandalisme.
Muur en sokkel heropbouwen.
Nagaan of het mogelijk is terug knoteiken pilaren en rododendrontakwerk te gebruiken. Indien dit niet mogelijk is, nagaan of er alternatieven voorhanden zijn.

Gloriëtte op ijskelder:

Knoteikpilaren behandelen tegen houtworm en ontdoen van graffiti en andere vandalensporen
Pilaren terug verankeren
Losse delen vast zetten
Kapotte delen restaureren of vervangen

Maatregel 2b: Onderhoud gloriëttes

Er wordt regelmatig gecontroleerd of er onderhouds- of aanpassingswerken nodig zijn aan deze elementen. Kapotte elementen worden gerestaureerd of vervangen. Graffiti en andere vandalensporen worden verwijderd.

Maatregel 2c: Herstel dubbele taxushaag aan gloriëtte nabij kasteel

Indien de Gloriëtte is gerestaureerd kan ook de taxushaag opnieuw aangeplant worden. Hiervoor worden de oude, uitgegroeide taxussen verwijderd en wordt er opnieuw een dubbele taxushaag aangeplant. De monumentale taxus (nr 16 kaart 16) nabij de Slotgracht kan blijven staan als relict.

Maatregel 2d: Beheer taxushagen

De taxushagen worden één maal per jaar wordt gesnoeid tussen 15 juni en 15 september. Bedoeling is een mooie, dichte taxushaag van maximaal 1,5 m hoogte te creëren en te behouden.

Maatregel 3: Restauratie en beheer ijskelder

Maatregel 3a: Restauratie ijskelder

Herstel toegangsdeur ijskelder
Graffiti en andere vandalensporen verwijderen

Maatregel 3b: Onderhoud ijskelder

Er wordt regelmatig gecontroleerd of er onderhouds- of aanpassingswerken nodig zijn aan dit element. Kapotte elementen worden gerestaureerd of vervangen. Graffiti en andere vandalensporen worden verwijderd.

Maatregel 3c: Onderzoek inrichting ijskelder voor vleermuizen

Er wordt onderzocht hoe de kelder beter kan ingericht worden voor vleermuizen. Mogelijke aanpassingen en verbeteringen worden uitgevoerd.

Maatregel 3d: Anti-vandalisme en anti-betreding voorzien
De ijskelderberg wordt gebruikt om avontuurlijk te fietsen. Tevens wordt er regelmatig vandalisme toegepast op de toegansdeur van de ijskelder en de gloriëtte bovenop de ijskelder.
De mogelijkheid om de berg af te sluiten met een soort van hek aan de binnenkant van de onderste ring taxushaag wordt nader bekeken. Bedoeling is deze dan onder begeleiding enkele keren per jaar en/of maandelijks of bij speciale gelegenheden open te stellen voor publiek.

6.2. Slotgracht

Maatregel 4: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen
Het betreft hoofdzakelijk de maatregelen 26, 27, 28, 29, 30, 31 en 32 uit het UBP.

Maatregel 5: Herstel oever Slotgracht
De oevers van de slotgracht zijn sterk aan het verzakken. Antea Group heeft in opdracht van de gemeente Aartselaar onderzocht wat de oorzaak is van deze verzakking. Duurzaam herstel impliceert het plaatsen van schanskorven (eventueel met fijnfilter) en een herstel van de beschoeiing.

Zij stellen volgend voorstel tot verbetering voor:
Om te komen tot een grondige verbetering van de huidige problematiek adviseren wij om een teenversterking op te bouwen in de vorm van een fijnfilter. Deze fijnfilter dient voldoende sterk en fijnmazig te zijn om de teen van het talud (in fijn zand) vast te houden, maar dient ook voldoende permeabel te zijn om de stroming van het grondwater naar de vijver niet te verhinderen. Hierdoor kunnen toekomstige verzakkingen van het talud vermeden worden, maar wordt er geen negatieve impact op de grondwaterstand verwacht.

Maatregel 6: Ruimen Slotgracht
Door afkalving van de oever en afbraak van organisch materiaal kan een sliblaag op de bodem van de slotgracht ontstaan. Indien dit niet op regelmatige tijdstippen verwijderd wordt, kan de walgracht verlanden. Het verwijderen van de sliblaag gebeurt tot op de minerale bodem. Op dit moment is een slibruiming nog niet aan de orde maar met deze maatregel blijft een optie tot ruiming indien noodzakelijk bestaan.

Maatregel 7: Onderhoud houten bruggen over Slotgracht
De houten bruggen worden op regelmatige basis schoongemaakt (ontdaan van mos) en onderhouden (behandelen met beschermende verf- of vernislaag). Tevens wordt er regelmatig gecontroleerd of er onderhouds- of aanpassingswerken nodig zijn. Kapotte elementen worden hertseld.

6.3. Centrale graszone met houtkant, bomengroepen, solitairen en een oeverzone (1c)

Maatregel 8: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen
Het betreft hoofdzakelijk de maatregelen **14**, 30, **34** en 40 uit het UBP.

Specifiek voor de solitairen in bestand 1c:
In het centrale grasveld nabij het kasteel staan enkele monumentale oude beuken die in hun aftakelingsfase zijn beland. Ook aftakelende bomen hebben een aanzienlijke ecologische functie want holtes en scheuren bieden geschikte leefmogelijkheden voor diverse holenbroeders, eekhoorns en vleermuizen. Bovendien stijgt het aandeel aan

dood hout in de boom. Dit dood hout is een voedingsbron voor talrijke insecten en schimmels die op hun beurt voedsel voor de holenbroeders vormen.
Oude bomen kunnen nog eeuwen verder leven en een grote aantrekkingskracht behouden zelf al is de kroon wat afgetakeld. Alleen moet er extra aandacht naar de veiligheid van de bezoeker gaan daar oude, aftakelende bomen meer takbreuken kennen. Mogelijke oplossing is door middel van een omheining de toegang onder de boomspiegel ontzeggen zodat vallende takken geen schade kunnen berokkenen. Tevens zal dit hek de afgevallen bladeren onder de boom houden wat extra voedingsstoffen voor de boom betekend. Ook bij festiviteiten die veel volk op de been brengen wordt de boomspiegel op deze manier beschermd tegen overbetreding. Een educatief bord kan de bezoeker wijzen op de ouderdom en het waarom van het plaatsen van de omheining. Hou bij het kiezen van de afrastering rekening met het gebruik van duurzame materialen.

Omdat het hier solitairen betreft is vervanging van dezelfde soort op dezelfde plaats aangewezen. Om het beeld zo vlug mogelijk te herstellen kiest men voor groot plantgoed. Plaats nooit de vervangende boom op een andere plaats als je het origineel ruimtelijk effect wil behouden en de bestaande zichtassen niet wil verstoren. Hou de bladspiegel verder vrij van opslag.

Maatregel 9: Boomspiegels solitairen vrij houden van opslag
Momenteel wordt er niet gemaaid onder de boomspiegels van de solitairen om betreding tegen te gaan (Maatregel 14 UBP 2013-2033). Hierdoor groeit er opslag onder de solitairen. Dit komt de statigheid van de oude bomen niet ten goede. Opslag in de boomspiegels van solitairen dient verwijderd te worden of de boomspiegel krijgt een hooilandbeheer (1 maal maaien in het najaar) zodat opslag geen kans krijgt.

6.4. Grasveld met solitairen (1d)

Maatregel 10: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen
Het betreft hoofdzakelijk de maatregelen **15**, 17, 18 en 19 uit het UBP.

Specifiek voor de solitairen in bestand 1d:
Omdat het hier solitairen betreft is vervanging van dezelfde soort op dezelfde plaats aangewezen. Om het beeld zo vlug mogelijk te herstellen kiest men voor groot plantgoed. Plaats nooit de vervangende boom op een andere plaats als je het origineel ruimtelijk effect wil behouden en de bestaande zichtassen niet wil verstoren. Hou de bladspiegel verder vrij van opslag.

6.5. Boomgaard

Maatregel 11: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen
Het betreft hoofdzakelijk maatregel **16** uit het UBP.

6.6. Beukennotendreef

Maatregel 12: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen
Het betreft hoofdzakelijk de maatregelen **45**, **46** en **47** uit het UBP.

6.7. Solhofdreef

Maatregel 13: Beheer Solhofdreef
De aanwezige beuken worden zo lang mogelijk behouden. Om de gezondheidstoestand van de bomen te bevorderen wordt bodemverdichting door betreding en het parkeren van auto's of andere voertuigen vermeden.

Om de veiligheid van de passanten te garanderen dient de gezondheidstoestand van de volledige dreef goed opgevolgd te worden. Dit kan mee opgenomen worden in de jaarlijkse VTA van het parkbos en de Beukennotendreef. Beheer bestaat uit het verwijderen van gevaarlijke en dode takken uit de bomen. Bij uitval wordt de boom zo snel mogelijk vervangen door een nieuwe beuk. Om het patroon van de dreef te bewaren wordt bij aanplant gekozen voor plantgoed van een redelijke omvang.

6.8. Kasteelsite en gebouwenpatrimonium

Maatregel 14: Behoud en onderhoud beschermde gebouwen
Binnen het beschermd dorpsgezicht zijn het **kasteel** en de **ronde hoektorens** beschermd als gebouw. Deze bouwkundige elementen zullen het nodige herstel en onderhoud krijgen zodat ze behouden blijven. Instandhoudingswerken gebeuren volgens het originele ontwerp en in de mate van het mogelijke met gebruikmaking van originele materialen.

Vernieuwing of herstel van een beschermd gebouw gebeurt in overleg met Onroerend Erfgoed. Indien voor deze werken geen stedenbouwkundige vergunning vereist is, is voor de uitvoering ervan een toelating nodig van Onroerend Erfgoed.

Maatregel 15: Extra aandacht ronde hoektorens
Omdat één van de hoektorens scheef aan het zakken is richting slotgracht wordt er blijvend gestreefd naar een gezamenlijk plan van aanpak om dit probleem op te lossen. Dit komt neer op het (met extra aandacht) verder toepassen van maatregel 48 uit het UBP 2013-2033.

Maatregel 16: Behoud en onderhoud overig bouwkundig erfgoed
Naast bovenstaande beschermde monumenten zijn er nog **stallingen**, een **conciërgewoning** en een **koetshuis** aanwezig binnen het beschermd dorpsgezicht. Ook deze elementen krijgen de nodige instandhoudingswerken om verval tegen te gaan. Instandhoudingswerken gebeuren zo veel mogelijk volgens het originele ontwerp en in de mate van het mogelijke met gebruikmaking van originele materialen.

Maatregel 17: Behoud en onderhoud stenen (hoofd)toegangsbrug
De stenen brug krijgt het nodige herstel en onderhoud zodat ze behouden blijft. Kapotte en loszittende delen worden hersteld en/of terug vast gezet.

Maatregel 18: Nieuwe afsluiting rondom het park
De huidige afsluiting rondom het Solhof past niet met de grandeur van het kasteel en het park, zeker aan de voorkant van het kasteel, langsheen de Baron van Ertbornstraat.
Het is aangewezen bij het herstel van de walgracht eveneens een nieuw smeedijzeren omheining te voorzien. Inspiratie kan gezocht worden in het hek aan de hoofdtoeganspoort dat nu niet meer aanwezig is.

6.9. Volledige gebied erfgoedplan

Maatregel 19: Onderhoud recreatieve infrastructuur
Binnen het beschermde dorpsgezicht zijn een aantal recreatieve elementen aanwezig (zitbanken, vuilbakken, fietsrekken, naambordjes, infoborden, …). Er wordt regelmatig gecontroleerd of er onderhouds- of aanpassingswerken nodig zijn aan deze elementen. Kapotte elementen worden ofwel verwijderd ofwel vervangen door nieuwe exemplaren. Bewegwijzering wordt tot een minimum beperkt. Er wordt op toegezien dat de recreatieve infrastructuur een uniforme stijl behoudt. De keuze gaat naar duurzame materialen.
Zie ook maatregel 37, 40 en 41 uit het UBP Solhof 2013-2033.

Maatregel 20: Instandhouding en onderhoud wandelpadennet
Er wordt blijvend aandacht besteed aan het behoud en onderhoud van het wandelpadennet. Dit komt neer op het verder uitvoeren van maatregel 35 uit het UBP Solhof 2013-2033.

Maatregel 21: Anti-vandalisme
Vandalisme is jammer genoeg moeilijk te voorkomen doch kan je met enkele tips de schade enigszins beperken of in beperkte mate voorkomen.
Eerste aandachtspunt is het investeren veilig en stevig materiaal (sloten, deuren, …) dat vandalisme-proof is.

Tweede aandachtspunt is het voorzien van (sociale) controle en/of een hogere visibiliteit.
Het bijhouden van een incidentenboek kan nuttig zijn om er achter te komen wanneer de vandalenstreken juist optreden en welke doelgroep men dient te sensibiliseren en/of verbaliseren.
Informeren, sensibilisering en attitudevorming zijn belangrijke stappen in het uitbouwen van een efficiënt anti-vandalismebeleid. Het opzetten van informatie- en sensibiliseringscampagnes door middel van brochures en folders, nieuwsbrieven, affiches, personeelsvergaderingen, stickeracties, e.a. zijn geen overbodige luxe. Het is tevens belangrijk om de boodschap regelmatig te herhalen.
Aan de gloriëttes kan een affiche gehangen worden met eventuele slogan: geen vandaal aan deze paal!

Derde aandachtspunt is het snel herstellen van vandalisme en het snel verwijderen van graffiti. Beschadigingen en graffiti werken namelijk verdere vernieling en vervuiling in de hand.

Maatregel 22: Behoud en accentuering zichtassen
Er wordt blijvend aandacht besteed aan het behoud en de accentuering van de zichtassen (zie kaart 15 Landschappelijk erfgoed). Prioritair wordt aandacht geschonken aan de hoofdzichtassen vooropgesteld in het UBP Solhof 2013-2033. Dit komt neer op het verder uitvoeren van maatregel 35 en 42 uit het UBP Solhof 2013-2033.
Bijkomend kunnen ook de overige 2 zichtassen hersteld worden. Zeker in geval de gloriëtte nabij het kasteel wordt gerestaureerd, zal een herwaardering van deze zichtas meerwaarde leveren.

Maatregel 23: Bescherming bomen
Bij het uitvoeren van beheerwerken en tijdens evenementen krijgen de aanwezige bomen de nodige bescherming. Tijdens evenementen worden geen constructies of materialen binnen de kroonprojectie van de aanwezige bomen geplaatst. Ook voertuigen blijven buiten de kroonprojectie.

Maatregel 24: Bescherming bodem
Bij het uitvoeren van beheerwerken en tijdens evenementen krijgt de bodem de nodige bescherming. Indien betreding met zwaardere voertuigen nodig blijkt, dienen bodemplaten te worden gebruikt.

Maatregel 25: Tolerantie niet invasieve exoten
De mogelijkheid om niet invasieve exoten bij afsterven te vervangen door een nieuw exemplaar van dezelfde soort blijft bestaan. Dit komt neer op het verder uitvoeren van maatregel 7 uit het UBP Solhof 2013-2033.

Maatregel 26: Vleermuisvriendelijk beheer toepassen
Het park heeft een gevarieerde boomsoortensamenstelling met een belangrijk aandeel oude bomen. In het kader van veiligheidskappingen dient bij de velling van grote of oude bomen in de mate van het mogelijke rekening gehouden te worden met hun potentiële waarde als verblijfplaats voor vleermuizen of andere holte bewonende dieren. Een boom wordt daarom best geveld in de periode van begin september tot half oktober, om de verstoring van de boombewonende fauna minimaal te houden. Dit komt neer op het verder uitvoeren van maatregel 22 uit het UBP Solhof 2013-2033.

7.Uitvoeringsprogramma

Dit beheerplan heeft betrekking op een periode van 20 jaar.

In onderstaande maatregelentabel (tabel 3) is voor de verschillende maatregelen een timing opgenomen. De werkelijke uitvoering van de maatregelen zal uiteraard ook afhangen van de beschikbare middelen en mogelijke andere zaken die niet op voorhand te voorspellen zijn.

Voor heel wat maatregelen kan het meest gepaste moment van uitvoering pas bepaald worden wanneer de evolutie van de toestand op het terrein gekend is. Dit tijdstip is op voorhand niet exact te voorspellen. Enkel door een goede opvolging van de toestand van de monumenten en het dorpsgezicht kan het beheer optimaal gepland worden. Dit betekent dat de toestand permanent opgevolgd wordt en de uitvoering van de maatregel gebeurt wanneer deze nodig blijkt.

In beschermde dorpsgezichten is er een onderhoudsplicht. Ter ondersteuning hebben eigenaars recht op een premie voor de maatregelen zoals opgenomen in de premietabel (tabel 4) van het goedgekeurd beheerplan.

Een beheerplan legt geen enkele nieuwe beperking op aan de eigenaars en gebruikers. De uitvoering van de maatregelen berust op vrijwilligheid. De bedoeling van een beheerplan is namelijk eigenaars en gebruikers op een positieve manier te stimuleren om aan landschapsbeheer te doen door een vergoeding te voorzien voor de maatregelen die in het plan voorgesteld worden. Uiteraard blijven bestaande beperkingen, alsook de onderhoudsplicht van kracht.

Tabel 3: Maatregelentabel voor het projectgebied.

Maatregel	**E/T**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**2031**	**2032**	**2033**	**2034**	**2035**	**2036**	**2037**
Parkbos																						
Maatregel 1: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	T																					
Maatregel 2: Restauratie en beheer gloriëttes																						
Maatregel 2a:Restauratie gloriëttes																						
Gloriëtte nabij kasteel	E			x	x																	
Gloriëtte op ijskelder	E			x	x																	
Maatregel 2b: Onderhoud gloriëttes	T																					
Maatregel 2c: Herstel dubbele taxushaag	E			x	x																	
Maatregel 2d: Beheer taxushagen	T																					
Maatregel 3: Restauratie en beheer ijskelder																						
Maatregel 3a: Restauratie ijskelder	E			x	x																	
Maatregel 3b: Onderhoud ijskelder	T																					
Maatregel 3c: Onderzoek inrichting ijskelder i.f.v. vleermuizen	E			x	x																	
Maatregel 3c: Anti-vandalisme en anti-betreding voorzien	E			x	x																	
Slotgracht																						
Maatregel 4: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	T																					
Maatregel 5: Herstel oever Slotgracht	E	x	x	x																		
Maatregel 6: Ruimen Slotgracht	T	**Indien nodig**																				
Maatregel 7: onderhoud houten bruggen over	T																					

Maatregel	E/T	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037
Slotgracht																						
Centrale graszone met houtkant, bomenroepen, solitairen en een oeverzone (1c)																						
Maatregel 8: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	T																					
Maatregel 9: Boomspiegels solitairen vrij houden van opslag	T																					
Grasveld met solitairen (1d)																						
Maatregel 10: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	T																					
Boomgaard																						
Maatregel 11: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	T																					
Beukennotendreef																						
Maatregel 12: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	E+T																					
Solhofdreef																						
Maatregel 13: Beheer Solhofdreef	T																					
Kasteelsite en gebouwenpatrimonium																						
Maatregel 14: Behoud en onderhoud beschermde gebouwen	T																					
Maatregel 15: Extra aandacht ronde hoektorens		**Aanhouden tot er een constructieve oplossing is gevonden**																				
Maatregel 16: Behoud en onderhoud overig bouwkundig erfgoed	T																					
Maatregel 17: Behoud en onderhoud stenen (hoofd)toegangsbrug	T																					

Maatregel	E/T	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037
Maatregel 18: Nieuwe afsluiting rondom het park	E	x	x	x																		
Volledig domein																						
Maatregel 19: Onderhoud recreatieve infrastructuur	T																					
Maatregel 20: Instandhouding en onderhoud wandelpadennet	T																					
Maatregel 21: Anti-vandalisme	T																					
Maatregel 22: Behoud en accentuering zichtassen	T																					
Maatregel 23: Bescherming bomen	T																					
Maatregel 24: Bescherming bodem	T																					
Maatregel 25: Tolerantie niet invasieve exoten	T																					
Maatregel 26: Vleermuisvriendelijk beheer toepassen	T																					

E/T Eenmalige (E) of terugkerende maatregel (T).
Periode waarbinnen maatregel uitgevoerd wordt. Voor eenmalige maatregelen is het jaartal afhankelijk van de toestand op het terrein en/of het beschikbare budget.

Hieronder worden per beheereenheid de geplande maatregelen opgesomd, waarbij aangegeven is of de maatregel vrijgesteld is van toelating bij het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Beheer-eenheid	**Maatregel**	**Vrijgesteld van toelating**
Parkbos	Maatregel 1: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	X
	Maatregel 2: Restauratie en beheer gloriëttes	
	Maatregel 2a:Restauratie gloriëttes	
	Maatregel 2b: Onderhoud gloriëttes	X
	Maatregel 2c: Herstel dubbele taxushaag	
	Maatregel 2d: Beheer taxushagen	X
	Maatregel 3: Restauratie en beheer ijskelder	
	Maatregel 3a: Restauratie ijskelder	
	Maatregel 3b: Onderhoud ijskelder	X
	Maatregel 3c: Onderzoek inrichting ijskelder i.f.v. vleermuizen	X
	Maatregel 3d: Anti-vandalisme en anti-betreding voorzien	
Slotgracht	Maatregel 4: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	X
	Maatregel 5: Herstel oever Slotgracht	
	Maatregel 6: Ruimen Slotgracht	X
	Maatregel 7: Onderhoud houten bruggen over Slotgracht	X
Centrale graszone (1c)	Maatregel 8: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	X
	Maatregel 9: Boomspiegels solitairen vrij houden van opslag	X
Grasveld met solitairen (1d)	Maatregel 10: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	X
Boomgaard	Maatregel 11: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	X
Beukennotendreef	Maatregel 12: Beheermaatregelen UBP Solhof 2013-2033 toepassen	X
Solhofdreef	Maatregel 13: Beheer Solhofdreef	X

Beheer-eenheid	Maatregel	Vrijgesteld van toelating
Kasteelsite en gebouwenpatrimonium	Maatregel 14: Behoud en onderhoud beschermde gebouwen	X
	Maatregel 15: Extra aandacht ronde hoektorens	X
	Maatregel 16: Behoud en onderhoud overig bouwkundig erfgoed	X
	Maatregel 17: Behoud en onderhoud stenen (hoofd)toegangsbrug	X
	Maatregel 18: Nieuwe afsluiting rondom het park	
Volledig domein	Maatregel 19: Onderhoud recreatieve infrastructuur	X
	Maatregel 20: Instandhouding en onderhoud wandelpadennet	X
	Maatregel 21: Anti-vandalisme	X
	Maatregel 22: Behoud en accentuering zichtassen	X
	Maatregel 23: Bescherming bomen	X
	Maatregel 24: Bescherming bodem	X
	Maatregel 29: Tolerantie niet invasieve exoten	X
	Maatregel 30: Vleermuisvriendelijk beheer toepassen	X

Tabel 4: Overzicht maatregelen per beheereenheid met telkens aangegeven of deze vrijgesteld van toelating zijn.

8. Opvolging en evaluatie

Om op te volgen of de voorgestelde doelstellingen effectief gerealiseerd worden, zal er op regelmatige basis een evaluatie gebeuren. Sommige van de gekozen doelstellingen zijn eenvoudig te evalueren, voor andere is opvolging en evaluatie moeilijker.

In onderstaande tabel is voor elke doelstelling aangegeven op welke manier en met welke regelmaat de evaluatie zal gebeuren.

Van deze evaluatie wordt om de 5 jaar een verslag opgemaakt en bezorgd aan het Agentschap Onroerend Erfgoed. In het verslag staat een evaluatie van de uitgevoerde werken en de opvolging van de geplande werken. Bij afwijkingen van de geplande uitvoering of timing van werken wordt een verantwoording (bv. financieel, …) meegegeven. Een evaluatie van het plan om de vijf jaar geeft ook de mogelijkheid om nieuwe evoluties en technieken op te nemen en door te voeren.

Tabel 5: Opvolgingstabel

Doelstelling	**Opvolging en evaluatie**
Uitvoering beheerdoelstellingen UBP Solhof 2013-2033	Permanent aandachtspunt bij beheer en werken
Behoud algemene landschapsstructuur	Jaarlijkse visuele controle
Onderhoud gloriëttes en ijskelder	Jaarlijkse controle of onderhoud nodig is
Vandalisme	Jaarlijkse controle of vandalisme heeft opgetreden
Onderhoud en herstel Slotgracht	10-jaarlijkse controle op slibruiming en oeverstabiliteit
Onderhoud recreatieve infrastructuur	Jaarlijkse controle of onderhoud nodig is
Behoud bomen	5-jaarlijkse controle of vervanging van bomen nodig is (5-jaarlijks VTA)
Opsporen gevaarlijke bomen	Jaarlijkse controle op dood hout. 5-jaarlijkse controle via VTA. Indien nodig bijkomende grondige controle.
Aandacht voor oude bomen met mogelijke holtes	Permanent aandachtspunt bij kappen van bomen
Beschermen bomen en bodem bij werken en evenementen	Permanent aandachtspunt bij beheer en evenementen
Open houden van de zichtassen	Jaarlijkse controle of er opslag dient verwijderd te worden
Herstel (heraanplant dreef)	5-jaarlijkse visuele controle of vervanging van bomen nodig is (uniformiteit dreef, zijn er nog genoeg bomen van dezelfde leeftijd?)
Behoud en onderhoud beschermde gebouwen	5-jaarlijks controle of onderhoud nodig is
Behoud en onderhoud overig bouwkundig erfgoed	5-jaarlijks controle of onderhoud nodig is
Instandhouding en onderhoud wandelpadennet	Jaarlijkse controle of herstel nodig is
Beschermen bomen en bodem bij werken en evenementen	Permanent aandachtspunt bij werken en evenementen

Tolerantie niet invasieve exoten	Permanent aandachtspunt bij beheer
Aandacht voor vleermuisvriendelijk beheer	Permanent aandachtspunt bij beheer
Aandacht voor archeologisch erfgoed	Permanent aandachtspunt bij beheer en werken
Aandacht voor milieu en duurzaamheid	Permanent aandachtspunt bij beheer en werken

9. Referenties

Biesemans B. (2007) – Merkwaardige beuken in het Solhof. Artikel uit het tijdschrift van de Heemkundige kring 2007(2)

https://inventaris.onroerenderfgoed.be en Plomteux et al. (1985)

Inventaris van de familiearchieven de Crane d'Heysselaer/A Bousse
http://search.arch.be/eadsearch/inventaris/index/taal/dut/rubriek/Y1/eadid/BE-A0511_107675_105783_DUT/inventarisnr/I107675105783279/level/file#c:2.c:1.c:30

http://www.natuuraartselaar.be/Solhof/

Provincie Antwerpen (2013) – Uitgebreid Bosbeheerplan (UBP) Solhof 2013-2033. Provincie Antwerpen.

Recueil des bulletins, afhankelijk van het feodaal hof van Mechelen. * [THYS A.], Le château de Solhof d'Aertselaer, in Recueil des bulletins de la propriété publiés par le journal l'Escaut d'Anvers pendant le cours de l'annee 1890, Antwerpen, 1891, p. 96- 100

Versleypen R. & Vab der Auwera M. (1987) - Aartselaer 1800-1900.

Van Hoof A. et all (1985) – Het Solhof, Aartselaar. Heemkundige Kring Aartselaar

VMPA (1995) - Patrimoniale (boom)waarde gemeentelijk park Solhof Aartselaar. VMPA Aartselaar.

VMPA (2002) – Natuurwandeling in het gemeentelijk park Solhof. Natuurpunt

11. Kaarten

Kaart 1:	Kadaster
Kaart 2:	Eigendomstoestand
Kaart 3:	Gewestplan
Kaart 4:	Landschapsatlas - Relictzones
Kaart 5:	Landschapsatlas - Ankerplaats
Kaart 6:	Ferraris (1777)
Kaart 7:	Gigault (1806)
Kaart 8:	Vandermaelen (1854)
Kaart 9:	MGI (1863)
Kaart 10:	MGI (1879)
Kaart 11:	MGI (1922)
Kaart 12:	Topografische kaart (1956)
Kaart 13:	Topografische kaart (1981)
Kaart 14:	Topografische kaart (2008)
Kaart 15:	Landschappelijk erfgoed
Kaart 16:	Monumentale Bomen
Kaart 17:	Infrastructuurelementen
Kaart 18:	Versperringsinfrastructuur
Kaart 19:	Zenerfgoed
Kaart 20:	Bestandsindeling

UBP-Kaart 20:	Digitaal HoogteModel (DHM)
UBP-Kaart 21:	Hydrografie
UBP-Kaart 22:	Bodemkaart